

TURUN KAUPPAKORKEAKOULU
Turku School of Economics

Marika Männistö

Venäjän uudet erityistalousalueet
-Odotukset ja mahdollisuudet

Electronic Publications of Pan-European Institute 11/2007

**Venäjän uudet erityistalousalueet:
Odotukset ja mahdollisuudet**

Marika Männistö

11/2007
Electronic Publications of
Pan-European Institute

<http://www.tse.fi/pei/pub>

Kiitän Niilo Helanderin säätiötä, Paulon Säätiötä ja Turun Yliopistoa tutkimustyöni rahoituksesta.

Sisällysluettelo

1. ALUKSI.....	5
2. VENÄJÄN UUDET ERITYISTALOUSALUEET.....	7
2.1 FEDERAATION LAINSÄÄDÄNTÖ ERITYISTALOUSALUEISTA	8
2.2 UUSIEN ERITYISTALOUSALUEIDEN PERUSTAMINEN JA VALINTAMENETELMÄ.....	10
2.3 ERITYISTALOUSALUEIDEN JOHTAMINEN JA VALVONTA.....	11
2.4 UUSIEN ERITYISTALOUSALUEIDEN RAHOITUS.....	13
2.5 UUSIEN ERITYISTALOUSALUEIDEN ODOTETUT VAIKUTUKSET VENÄJÄLLÄ	14
2.6 ERITYISTALOUSALUEIDEN HYÖDYT YRITYKSILLE	15
3. TEKNOLOGISET ERITYISTALOUSALUEET	19
3.1 TEKNOLOGIA HUOMIONKOhteena	19
3.2 PIETARIN ERITYISTALOUSALUE	22
3.3 TOMSKIN ERITYISTALOUSALUE	25
3.4 DUBNAN ERITYISTALOUSALUE.....	27
3.5 ZELENOGRADIN ERITYISTALOUSALUE.....	29
4. TEOLLISET ERITYISTALOUSALUEET	32
4.1 TEOLLISUUS HUOMIONKOhteena	32
4.2 LIPETSKIN ERITYISTALOUSALUE.....	34
4.3 ALABUGAN ERITYISTALOUSALUE.....	36
5. UUDEN ERITYISTALOUSALUEJÄRJESTELMÄN ARVIOIMINEN.....	39
5.1 RAAKA-AINEISTA KORKEATEKNOLOGIAN TUOTTAJAKSI?.....	39
5.2 ERITYISTALOUSALUEIDEN VAIKUTUS VENÄJÄN TALOUTEEN JA INVESTOINTEIHIN	41
5.3 ERITYISTALOUSALUEIDEN HALLINNON MERKITYS INVESTOINNEILLE	44
6. ERITYISTALOUSALUEIDEN VAIKUTUS SUOMEEN	52
7. LOPUKSI.....	55
LÄHTEET	57

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1: Venäjän uudet erityistalousalueet.....	7
Kuvio 2: Yhden luukun palvelumallin periaate (One window principle)	12

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1: Erityistalousalueiden rahoitus	13
Taulukko 2: Kustannusten alentuminen erityistalousalueen organisaatioille Venäjän viranomaisten mukaan.....	17
Taulukko 3: Uusien erityistalousalueiden etuudet yrityksille	18
Taulukko 4: Alabugan erityistalousalueen etuudet	38
Taulukko 5: SWOT-analyysi erityistalousalueista venäläisenä toimintaympäristönä....	46
Taulukko 6: Suorien investointien sijaintiin vaikuttavien tekijöiden arviointia Dunningin jaotusta soveltaen.....	50
Taulukko 7: Erityistalousalueiden sijoittuminen erityyppisten riskien suhteen Venäjän 89 alueen keskinäisessä vertailussa vuosina 2003-2004	51
Taulukko 8: Venäjän erityistalousalueiden SWOT-analyysi suomalaisten yritysten kannalta.....	53

TIIVISTELMÄ

Tämä tutkimus tarkastelee Venäjän kuutta uutta erityistalousaluetta, jotka Venäjän federaatio päätti perustaa loppuvuodesta 2005. Nämä uudet teolliseen tai teknologiaan ja innovatiiviseen toimintaan keskittyneet erityistalousalueet on perustettu houkuttelemaan ulkomaisia ja kotimaisia investointeja jalostavaan teollisuuteen ja uutta teknologiaa edustavien aloille. Niiden odotetaan myös kohottavan teknologista osaamista, monipuolistamaan maan tuotantorakenteita ja vientiä sekä vähentämään Venäjän talouden riippuvuutta raaka-aineista. Lisäksi pyrkimyksenä on kaupallistaa Venäjän tieteellistä osaamista ja siten parantaa maan kilpailukykyä maailmalla.

Teknologian kehittämiseen ja käyttöönottoon keskittyvät neljä aluetta ovat Pietarissa, Zelenogradissa, Dubnassa ja Tomskissa. Pietarissa on teknisen kehityksen erityistalousalue ja sen on määrä keskittyä informaatiotekniikkaan (IT) sekä instrumenttien ja komponenttien valmistukseen. Zelenogradin erityistalousalue sijaitsee Moskovassa ja erikoistuu mikroelektronikan kehitykseen. Dubna, joka samoin sijaitsee Moskovan alueella, suuntautuu ohjelmistotuotantoon ja ydinteknologiaan. Tomskin erityistalousalue tulee keskittymään atomi- ja nanoteknologiaan; se on ainut erityistalousalue, joka ei sijaitse Venäjän Euroopan-puoleisessa osassa, vaan Länsi-Siperiassa. Venäjällä on aikaisempaa kokemusta erityistalousalueista, mutta uudet erityistalousalueet poikkeavat aikaisemmista, ja nyt alueiden odotetaan keskittyvän innovatiivisiin tuotteisiin, joten mikä hyvänsä teollisuus ei siten sovellu uusille erityistalousalueille.

Eryistalousalueelle houkutellaan toimijoita mm. tarjoamalla niille tullittomuutta, vähennyksiä työvoimakustannuksista ja erilaisista veroista sekä helpottamalla viranomaiskäytäntöjä. Toimijat vastaavasti sitoutuvat toimintaan, joka on määritelty etukäteen, ja jonka yksi tärkeimmistä tarkoituksista on tuottaa teknologisia ja innovatiivisia tuotteita. Uusien erityistalousalueiden tärkein tehtävä onkin monipuolistaa maan tuotantorakenteita eikä niinkään lisätä perinteistä teollisuustoimintaa. Teknologis-innovatiiviset erityistalousalueet ovat toistaiseksi ainutlaatuisia maailmalla, eikä niistä ole aikaisempaa kokemusta. Verrattaessa Venäjän uusia erityistalousalueita muissa maissa olemassa oleviin erityistalousalueisiin, ehkä merkittävin ero on se, että Venäjän uudet erityistalousalueet on perustettu kehittyneille alueille, kuten Moskovaan ja Pietariin. Esimerkiksi Puolan ja Kiinan erityistalousalueet on perustettu köyhille ja heikosti kehittyneille alueille, joissa pääelinkeinona oli usein maatalous.

Toistaiseksi kiinnostus erityistalousalueita kohtaan on ollut vähäistä, eikä alueiden toimintaa toistaiseksi voida sanoa kovinkaan vilkkaaksi. Venäjän odotukset erityistalousalueiden tuomasta menestyksestä ovat kuitenkin huomattavia ja joissakin yhteyksissä on jopa viitattu Yhdysvaltain Piilaaksoon. Onkin mahdollista, että Piilaakson kaltaiset menestystarinat ovat synnyttäneet Venäjällä ylioptimistisia odotuksia julkisen intervention mahdollisuuksista uusien kasvukeskittymien synnyttämisessä. Toisaalta Piilaakson esimerkki osoittaa, että kasvukeskittymiä ei luoda, vaan syntyäkseen ne vaativat otolliset olosuhteet ja ehkä jopa myös onnea. Eryistalousalueiden menestys riippuukin Venäjän yleisestä kehityksestä ja investointi-ilmapiiristä. Joka tapauksessa erityistalousalueet ovat hyvä väline kehittää teknologia-osaamista, mutta vaikutus maan mittakaavassa jäänee vähäiseksi.

1. ALUKSI

Venäjän talouskasvu on ylittänyt maailmantalouden keskimääräisen kasvun vuodesta 1999 alkaen. Keskeiset makrotaloutta kuvaavat luvut ovat positiivisia: valtion talous on ollut ylijäämäinen vuodesta 2000 alkaen samoin kuin ulkomaankaupan viennin, tuonnin ja palveluiden tase. Öljyn maailmanmarkkinahintojen nousun myötä vientitulot ovat kasvaneet ja Venäjän valtio on lähes velaton. Tilanne ei kuitenkaan ole yhtä valoisa tarkasteltaessa talouden dynamiikkaa. 63 prosenttia Venäjän vientituloista tulee edelleen energiasta ja raaka-aineista. Venäjän riippuvuus öljyn ja muiden raaka-aineiden vientihintojen kehityksestä johtaa talouskasvun epävakauteen ja ennakoimattomuuteen pitkällä aikavälillä. Venäjän talouden suuri haaste tällä hetkellä onkin toteuttaa talouskasvun jatkuvuuden kannalta tärkeitä rakennemuutoksia.

Erityistalousalueiden ja vientiteollisuusvyöhykkeiden perustaminen on lisääntynyt merkittävästi viime vuosikymmenien aikana eri puolilla maailmaa. Yleensä erityistalousalueiden tarkoitus on houkuttaa ulkomaisia investointeja, edistää ulkomaankauppaa, monipuolistaa vientiä, kohentaa maksutasetta, tuoda ja kehittää modernia teknologiaa ja parantaa hyödykkeiden tarjontaa kotimaassa. Erityistalousalueiden perustamisella pyritään kohottamaan paikallisia oloja lisäämällä muun muassa työllistymistä, siirtämällä positiivisia ulkoisvaikutuksia sekä helpottamalla yhteistyötä ulkomaisten yritysten kanssa. Uusi suuntaus erityistalousalueiden perustamisessa on niiden keskittyminen korkean teknologian tuotantoon ja sen kehittämiseen.

Myös Venäjällä erityistalousalueet ovat osa federaation talousuudistuksia. Venäjälle perustettiin vuoden 2004 syksyllä aluekehitysministeriö, joka vuonna 2005 laati ensimmäisen aluekehitysstrategian. Siinä valtion resursseja keskitetään jatkossa entistä enemmän tietyille kasvukeskuksiksi valituille alueille, joista kasvun uskotaan säteilevän laajemmalle Venäjälle. Keskeisiä uudistuksia ovat erityistalousalueet (Особые экономические зоны), konsessiolaki (Закон "О концессиях") ja investointirahaston perustaminen (Инвестиционный фонд).

Erityistalousalue on Venäjän federation hallituksen määräämä Venäjän alueen osa, jossa on käytössä yrittäjätoiminnan harjoittamisen erikoissäännöt. Venäjän presidentti Vladimir Putin allekirjoitti kesäkuussa 2005 erityistalousalueiden perustamista ja asemaa koskevan lain, jolla pyritään kehittämään Venäjän tuotantorakennetta.

Eryityistalousalueiden tarkoituksena on edistää jalostavan teollisuuden ja uutta teknologiaa edustavien alojen kehittymistä, sekä uusien tuotetyyppien valmistamista ja kuljetusinfrastruktuurin kehittämistä (erityistalousaluelaki, artikla 3).

Venäjän vienti painottuu pitkälti raaka-aineisiin eikä valmiisiin tuotteisiin. Eryityistalousalueiden avulla pyritäänkin houkuttelemaan investointeja, jotka kehittäisivät maan vientiä enemmän jalostettuihin tuotteisiin. Alueet on tarkoitettu erityisesti korkean teknologian aloille sekä kehittyneitä teollisuustuotteita valmistaville yrityksille. Eryityistalousalueiden tarkoitus on siis vastata globaaliin kilpailuun, jossa innovaatio toiminnalla on yhä merkittävämpi asema. Uuden erityistalousaluelain mukaisia alueita perustettiin kaikkiaan kuusi kappaletta, joista neljä on uuden teknologian kehittämisen ja käyttöönoton erityistalousalueita ja kaksi teolliseen tuotannon erityistalousaluetta.

Kannustimina yrityksille sijoittautua uusille erityistalousalueille tarjotaan yksinkertaistettua byrokratiaa, mahdollisuus tuoda tullittomasti hyödykkeitä, verotuksellisia etuja, valmiin infrastruktuurin ja alennuksia työntekijämaksuista. Venäjän taloudellisen kehityksen ja kaupan ministeriö on arvioinut erityistalousalueiden etujen tuovan yrityksille 23–29 prosentin kustannusedun muualla Venäjällä toimiviin yrityksiin nähden. Eryityistalousalueilla siis pyritään edistämään erityisesti teknologisten alojen kehitystä valtiovallan avustuksella.

Eryityistalousalueet voivat monipuolistaa Venäjän tuotantorakennetta, mutta niiden onnistumisen edellytyksenä on maanlaajuinen suotuisa talouspolitiikka yritystoimintaa kohtaan. Eryityistalousalueet eivät muuta sitä tosiasiaa, että suurin osa investoinneista tehdään edelleen paikallisten markkinoiden vuoksi, eikä Venäjää pidetä vientiin tarkoitettujen hyödykkeiden valmistusmaana.

Tämä tutkimus tarkastelee ainoastaan teolliseen tai teknologiaan ja innovatiiviseen toimintaan keskittyneitä erityistalousalueita: vuonna 2006 perustetut turismi- ja vapaa-ajan erityistalousalueet on rajattu pois.

2. VENÄJÄN UUDET ERITYISTALOUSALUEET

Uudet erityistalousalueet keskittyvät joko teolliseen tai teknologiaan ja innovatiiviseen toimintaan. Teknologian kehittämiseen ja käyttöönnottoon keskittyvät neljä aluetta ovat Pietarissa, Zelenogradissa, Dubnassa ja Tomskissa. Pietarissa on teknisen kehityksen erityistalousalue ja sen on määrä keskittyä informaatiotekniikkaan (IT) sekä instrumenttien ja komponenttien valmistukseen. Zelenogradin erityistalousalue sijaitsee Moskovassa ja erikoistuu mikroelektronikan kehitykseen. Dubna, joka samoin sijaitsee Moskovan alueella, suuntautuu ohjelmistotuotantoon ja ydinteknologiaan. Tomskin erityistalousalue tulee keskittymään atomi- ja nanoteknologiaan; se on ainut erityistalousalue, joka ei sijaitse Venäjän Euroopan-puoleisessa osassa, vaan Länsi-Siperiassa.

Teollisen tuotannon ja kehityksen erityistalousalueet ovat Lipetsk ja Jelabuga. Lipetskin erityistalousalue sijaitsee Moskovan eteläpuolella, ja alue keskittyy muun muassa kodinelektronikkaan ja huonekaluihin. Jelabuban erityistalousalue sijaitsee Tatarstanin tasavallassa ja tulee keskittymään autojen komponenttien ja kemikaalien valmistukseen. (Federal Agency of SEZ, viitattu 29.11.2005.)

Innovatiiviset teknologiaan suuntautuneet erityistalousalueet poikkeavat teollisen kehityksen erityistalousalueista esimerkiksi tarjoamiensa etujen ja investointimääräysten suhteen. Jatkossa erityistalousaluetyyppejä käsitellään erikseen ja kerrotaan yksityiskohtaisesti jokaisesta alueesta.

Kuvio 1: Venäjän uudet erityistalousalueet

2.1 Federaation lainsäädäntö erityistalousalueista

Duuma hyväksyi 8.7.2005 neljä vuotta valmisteilla olleen lain erityistalousalueista, ja Federaation neuvosto hyväksyi lopullisesti sen 13.7.2005. Lopullinen laki on päivätty liittovaltion lakina 22.7.2005, numero 116-FZ, venäjänkielisenä ”О ходе реализации Федерального закона от 22 июля 2005 года № 116-ФЗ”. Laki sisältää seuraavat luvut:

Luku 1. Yleiset ehdot

Luku 2. Erityistalousalueiden perustaminen ja lopettaminen

Luku 3. Erityistalousalueiden johtaminen

Luku 4. Erityistalousalueen toimijoiden oikeustila

Luku 5. Sopimus teollisesta tuotannosta

Luku 6. Uuden teknologian kehittämistä ja käyttöönottoa koskeva sopimus

Luku 7. Erityistalousalueella sijaitsevien tonttien myöntäminen ja mainittujen tonttien käyttäjärjestys

Luku 8. Erityistalousalueiden residenttien verotus ja tullaussäännöt erityistalousalueilla

Luku 9. Erityistalousalueen residentteille myönnetyt takuut

Luku 10. Muut ehdot

Venäjän Federaation lainsäädäntöä erityistalousalueista täydentävät muun muassa presidentin asetukset lain täytäntöönpanosta, Federaation hallituksen asetukset sekä täydentävä lainsäädäntö, jolla säädetään talousvyöhykkeiden käytännön hallinnosta. Erityistalousaluelaki tuli voimaan 1.1.2006.

Alueiden perustamiseen ja lainsäädäntöön on panostettu federaation tasolla hyvin paljon. Laissa on eritelty tarkasti toimenpiteet, miten alueiden ja yritysten tulee toimia erityistalousalueella. Venäjän Federaation federatiivinen laki erityistalousalueista Venäjällä sisältää yhteensä 40 artiklaa, joissa on määrätty erityistalousalueiden perustamishdoista alueen lopettamiseen ja uuden teknologian kehittämistä ja käyttöönottoa koskevasta sopimuksesta riitojen ratkaisuun. Laki on siis hyvin kattava, joten sillä pyritään poistamaan erityistalousalueiden väärinkäytön mahdollisuuksia sekä rajaamaan erityistalousalueiden yritysten toimialaa. **Venäjän Federation hallitus määrää erityistalousalueella sallitut toimialat vyöhykkeen perustamisen yhteydessä.** Päätöksen erityistalousalueiden perustamisesta tekee Venäjän

Federaation hallitus, jonka päätöksestä laaditaan Venäjän Federaation hallituksen asetus.

Federaation erityistalousalueita hallinnoiva toimeenpanoelin (Federal Agency for Special Economic Zones) on tehnyt kilpailuasetelmista tutkimuksen, joka johti siihen tulokseen, että erityistalousalueiden tulisi olla koti innovaatioille ja uusille ideoille. Perinteiset yritykset ja mikä hyvänsä teollisuus ei siten sovellu uusille erityistalousalueille. (Žhdanov, 22.12.2005.) Koska Venäjän erityistalousalueilla on tarkoitus saada aikaan kokonaan uutta tuotantoa, on erityistalousalueiden yritysten toimiala rajattu. Lain mukaan alueilla on kielletty kaivosteollisuus, metallurginen tuotanto, maaperässä esiintyvien raaka-aineiden jalostaminen, valmisteveron alaisten tuotteiden tuotanto ja jatkojalostaminen (pois lukien henkilöautot ja moottoripyörät). Tästä syystä esimerkiksi metsäteollisuuden ei katsota soveltuvan erityistalousalueelle. Erityistalousalueelle ei myöskään saa rakentaa asuintaloja.

Erityistalousalueet perustettiin 20 vuodeksi, eikä niiden voimassaoloaikaa pidennetä. Erityistalousalue voidaan lopettaa Federaation hallituksen toimesta ennen määräaikaa vain siinä tapauksessa, jos

- 1) lopetus johtuu tarpeesta, joka koskee valtion turvallisuutta
- 2) kolmen vuoden sisällä erityistalousalueen perustamisesta ei ole solmittu yhtään sopimusta tai kaikki solmitut sopimukset on purettu
- 3) erityistalousalueella ei harjoiteta teollista tuotantoa tai uuden teknologian kehittämistä ja käyttöönottoa koskevaa toimintaa kolmeen peräkkäiseen vuoteen. (Erityistalousaluelaki, artikla 6.)

Venäjän tuleva WTO-sopimus tulee vaikuttamaan erityistalousalueiden toimintaan soveltuvin osin, koska artikla 1. sanoo, että "mikäli Venäjän Federaation solmimassa kansainvälisessä sopimuksessa on määrätty tästä [116-FZ] Federatiivisesta laista poikkeavat säännöt, pätevät kansainvälisen sopimuksen säännöt".

2.2 Uusien erityistalousalueiden perustaminen ja valintamenetelmä

Erityistalousalueiden toteuttaminen aloitettiin syksyllä 2005, jolloin kaikille erityistalousalueen muodostamisesta kiinnostuneille alueille julistettiin avoin kilpailu. Kilpailuaika päättyi marraskuun 2005 alussa. Hakemuksia erityistalousalueeksi tuli kaikkiaan 47 alueelta, ja ne koskivat 72 hanketta. Vielä lokakuun 2005 lopulla tarjouksia arveltiin tulevan vain nelisenkymmentä. 72 hakijasta 29 pyrki teknologiseksi erityistalousalueeksi ja 43 teollisen tuotannon erityistalousalueeksi.

Talouskehityksen ministeriö valitsi hakijoiden joukosta mielestään parhaimmat kuusi hanketta, jotka julkaistiin marraskuun lopulla. Pääministeri hyväksyi uudet erityistalousalueet ja vahvisti ne 22.12.2005. Valittujen alueiden kanssa allekirjoitettiin erityistalousalueen perustamista koskeva sopimus tammikuussa 2006. Aiemmin erityistalousalueiksi nimettyjen Kaliningradin ja Magadanin lisäksi Venäjälle siis perustettiin kuusi uutta erityistalousaluetta. Aluekehitysstrategiaan hyväksytyjen erityistalousalueiden määrä väheni huomattavasti alkuperäisestä suunnitelmasta, jonka mukaan niitä oli tarkoitus perustaa noin kymmenen.

Federaation erityistalousalueita johtavan toimiston entisen johtajan Yuri Ždanovin mukaan hakuprosessi oli positiivinen kokemus. Jotkin alueet eivät tosin onnistuneet toimittamaan hakemusta ajoissa tai niiden hakemus ei ollut asianmukainen. Ongelmia aiheuttivat myös maa-aluetta koskevat asiat, koska useimmissa hakemuksissa tarjottiin maata, joka ei soveltunut erityistalousalueeksi. Suurimmaksi ongelmaksi Ždanov mainitsi luovuuden puutteen: uusia innovatiivisia hakemuksia ei juuri tullut. Melkein kaikki hakemukset käsittelivät puuntyöstöä ja puun jalostusta. Ždanovin mukaan maassa harjoitetaan puunjalostusta joka tapauksessa eikä siihen tarvita erityistalousaluetta. Ždanovin mukaan kaikki ne hakemukset hylättiin, joissa rahoituslähteet olivat epäselvät, maa-alan hallintaa ei ollut ratkaistu tai epäiltiin, ettei paikallisviranomaisten rahankäyttöön pystyittäisi luottamaan. (Ždanov, 13.12.2005.) Erityistalousaluelain mukaan erityistalousalueen muodostamisesta kiinnostuneiden alueiden hakemuksesta tulee ilmetä alueen perustamisen tarkoituksenmukaisuus ja sen tehokkuus alueellisen tai paikallisen tason ongelmien ratkaisemiseksi.

Venäjä on käyttänyt ulkopuolista konsultointia erityistalousalueiden perustamisessa. Lokakuussa 2005 se pyysi apua Singaporelta. Singapore lupasikin lähettää Venäjälle asiantuntijatiimin neuvomaan projektin suunnittelussa, mutta suunnitelmien toteutuksen

venäläiset hoitavat itse. Singapore oli kehittänyt vastaavia erityistalousaluehankkeita jo Kiinan Suzhoussa, Intian Bangloressa sekä Indonesian Batamissa. Singaporen pääministeri Lee Hsieng Loong kuitenkin totesi Venäjän erityistalousaluehankkeiden olevan vaativia, koska maat ovat kulttuurisesti ja maantieteellisesti hyvin etäällä toisistaan. Hänen mukaansa tuloksia voidaan odottaa vasta noin viiden vuoden päästä eli vuonna 2010. (The Business Times, 14.10.2005.)

Erityistalousalueiden valintamenetelmää voidaan pitää läpinäkyvänä ja tilanteen kehittymisestä raportoitiin useilla tahoilla, kuten federaation omilla kotisivuilla sekä lehdistössä. Ennen varsinaista päätöstä talouskehitysministeriön varaministeri Šaronov oli kuitenkin maininnut, että Moskovan alue, Pietari ja Tomsk tulevat saamaan erityistalousalueen (Kauppapolitiikka 2.8.05). Nämä alueet myös saivat erityistalousalueen.

2.3 Erityistalousalueiden johtaminen ja valvonta

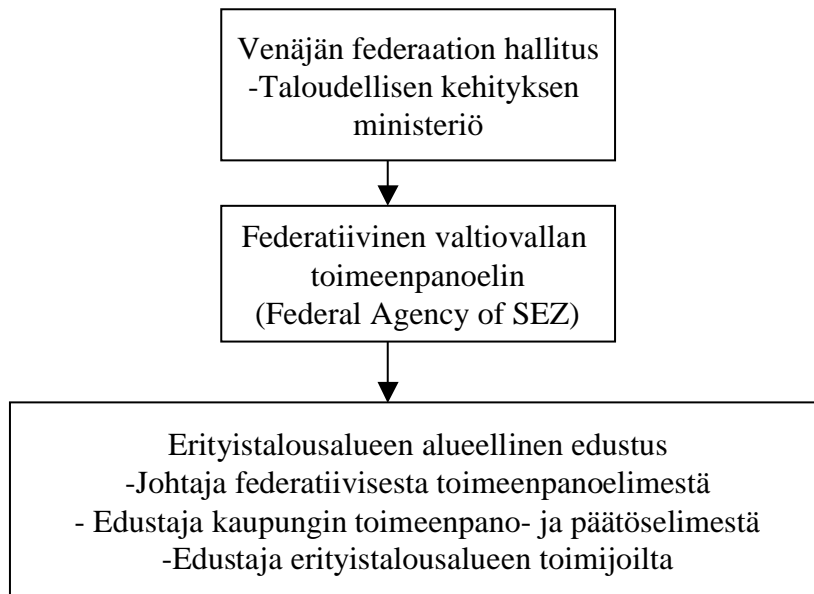
Uudessa erityistalousalueissa on kiinnitetty huomiota erityisesti erityistalousalueiden hallintaan ja byrokratian sujuvuuteen. Erityistalousalueiden johtaminen kuuluu federatiiviselle valtiovallan toimeenpanoelimelle (Federal Agency of SEZ), joka on valtuutettu kaikkien erityistalousalueiden johtamiseen. Erityistalousalueiden hallinnollisena tavoitteena on yksinkertainen malli eli liittovaltion alainen toimeenpanoelin, joka hallinnoi kaikkia alueellisia vyöhykkeitä.

Jokaisella erityistalousalueella on oma alueellinen edustusto (alueellinen elin), jonka yhteydessä on valvontaneuvosto (Observation Council). Valvontaneuvoston tehtävänä on koordinoida federatiivisten toimeenpanoelinten, Venäjän Federaation subjektien valtiovallan toimeenpanoelinten, kaupungin toimeenpano- ja määräyselinten ja taloudellista toimintaa harjoittavien subjektien toimintaa. Lisäksi valvontaneuvoston tehtävänä on valvoa erityistalousalueen perustamissopimuksen noudattamista ja täytäntöönpanoa, valvoa alueen kunnostamiseen ja varustamiseen myönnettyjen budjettirahojen käyttämistä, sekä käsitellä ja hyväksyä erityistalousalueen pitkän aikavälin kehityssuunnitelmia. Valvontaneuvoston johtaja on federatiivisesta toimeenpanoelimestä ja on vastuussa paikallisesta edustustosta.

Erityistalousalueille investoivat yritykset hoitavat sopimusasiansa alueellisen edustuksen kanssa ilman paikallisviranomaisia. Alueellisessa edustustossa on

edustaja kaupungin toimeenpano- ja päätöselimestä, edustaja erityistalousalueen toimijoilta ja muilta toimistoilta. Uuden teknologian kehittämistä ja käyttöönottoa koskevan erityistalousalueen valvontaneuvostoon voi kuulua myös koulutus- ja tutkimuslaitosten edustajia.

Kuvio 2: Yhden luokun palvelumallin periaate (One window principle)

Investoijalla on käytössään siten ns. yhden luokun palvelumalli (one window principle), jonka kautta hoidetaan viranomaisasiat (kuvio 2). Paikalliset toimijat vain tarjoavat yrityksille alueita tai tuotantotiloja ja rahoitusta, kun taas valtionhallinto hoitaa alueiden hallinnoimisen. Alueen kiinteistöjä varten on oma hallinnointiyhtiö (Managing Company), jonka tehtäviin kuuluu tiloista ja kiinteistöistä vastaaminen. Vero- ja tulliviranomaiset suorittavat Vero- ja tullitarkastukset.

Erityistalousalueen alueellinen edustus (erityistalousalueen hallintoelin) päättää sen, mitkä yritykset hyväksytään erityistalousalueen toimijoiksi. Se myös vastaa erityistalousalueiden valvonnasta, ja on valtuutettu tarkistamaan erityistalousalueiden toimijoiden toimintaa. Jos tarkastuksessa käy ilmi, että toimija rikkoo federaation lainsäädäntöä, eikä korjaa tilannetta kahden kuukauden kuluessa, toimija voi menettää erityistalousalueen toimijan statuksen oikeuden päätöksellä. Jos erityistalousalueen toimija rikkoo oleellisesti vero- ja (tai) tullilakia kaksi kertaa tai enemmän, ko. toimija voi menettää erityistalousalueen statuksen oikeuden päätöksellä.

2.4 Uusien erityistalousalueiden rahoitus

Uusien erityistalousalueiden rahoitukseen osallistuvat valtio, aluehallinto ja paikallishallinto (kaupunki). Vuodeksi 2006 federaation budjettiin varattiin 8 miljardia ruplaa (noin 291 miljoonaa US dollaria) erityistalousalueiden perustamiseen ja infrastruktuurin luomiseen. Ministeri Alexei Kudrinin mukaan hallitus suunnittelee käyttävänsä yhteensä 78,8 miljardia ruplaa (noin 2,84 miljardia US dollaria) erityistalousalueiden kehittämiseen seuraavina neljänä vuotena (Ria Novosti, 6.4.2006). Myös paikallisten aluehallintojen odotetaan investoivan vastaava määrä muun muassa erityistalousalueen infrastruktuurin rakentamiseen (aluehallinnolla tarkoitetaan Venäjän 88 aluetta ja paikallishallinnolla esimerkiksi kaupunkia). Myös maailmanpankki on mukana kehittämässä erityistalousalueita 50 miljoonalla dollarilla.

Kehitystyöhön on siis ainakin käytettävissä olevilla rahamäärällä mitattuna panostettu paljon. Venäjän Federaatio maksaa osan alueiden kehityskuluista, joita koituu esimerkiksi alueiden suunnittelusta sekä kuljetus- ja sosiaalisen infrastruktuurin luomisesta. Loppuosa rahoituksesta tulee alueellisista budjeteista ja paikallishallinnon budjetista. Myös erityistalousalueen ja sen vierellä olevan alueen kunnostussuunnitelma ja vastaava aineellinen tekninen varustus kuuluu usealle taholle. Myös alueen yritykset ovat mukana välillisesti erityistalousalueen rahoittamisessa. Erityistalousalueen julkiset panostukset jakaantuvat seuraavan taulukon mukaan:

Taulukko 1: Erityistalousalueiden rahoitusosuudet

	Federaation budjetti %	Alueellinen budjetti %	Paikallishallinnon budjetti %
Pietari	50,0	50,0	0,0
Moskovan alue (Dubna)	70,0	17,7	12,3
Moskovan alue (Zelenograd)	50,0	50,0	0,0
Tomskin alue	74,0	22,0	4,0
Tatarstan (Elabuga)	49,0	51,0	0,0
Lipetskin alue	49,0	51,0	0,0

Lähde: www.rozoest.economy.gov.ru

2.5 Uusien erityistalousalueiden odotetut vaikutukset Venäjällä

Venäjän uudet erityistalousalueet on perustettu houkuttelemaan ulkomaisia ja kotimaisia investointeja, kohottamaan teknologista osaamista, monipuolistamaan maan tuotantorakenteita ja vientiä sekä vähentämään Venäjän talouden riippuvuutta raaka-aineista. Lisäksi pyrkimyksenä on kaupallistaa Venäjän tieteellistä osaamista. Valtaosa Venäjälle suuntautuvista sijoituksista on päätynt raaka-ainealoille, ja talouden tuotantorakenne on melko yksipuolinen. Venäjällä investoidaan suhteellisen vähän talouden tarpeisiin nähden eli vain noin 18 prosenttia BKT:stä. Venäjän tilastopalvelun mukaan noin 18 prosenttia suorista ulkomaisista sijoituksista on tehty polttoaineiden tuotantoon ja noin 35 prosenttia elintarvike-, kaupp- ja ravitsemustoimintaan vuosina 1998 – 2003. **Uusien erityistalousalueiden tarkoitus onkin houkutella sijoituksia lisää jalostavaan teollisuuteen ja uutta teknologiaa edustavien alojen kehitykseen.**

Tavoite on haastava, koska energian maailmanmarkkinoiden hintojen nousun seurauksena Venäjän talous on tullut hyvin riippuvaiseksi luonnonvarojen hyödyntämisestä. Päävientihyödykkeen eli öljyn tuotannon nopea kasvattaminen ei ole enää mahdollista ilman uusia investointeja. Investointeja tarvittaisiin myös muille aloille tuotantorakenteen monipuolistamiseksi, koska ilman niitä Venäjän teollisuus ei pysty vastaamaan vaurastuvien kuluttajien kysyntään eikä ulkomaiseen kilpailuun.

Kestävä talouskasvu pohjautuu kansantalouden ja sen toimialojen tuottavuuden kasvuun. Tuottavuuden kasvu puolestaan edellyttää teknologista kehitystä ja niiden implementoimista. Erityistalousalueiden tarkoituksena on auttaa jalostustavan teollisuuden ja uutta teknologiaa edustavien alojen kehitystä sekä uusien tuotetyyppien valmistusta ja kuljetusinfrastruktuurin kehittämistä (Erityistalousaluelaki, artikla 3).

Erityistalousalueiden yleiset tavoitteet Barren (2005) mukaan ovat:

- tuotantoteollisuuden kehittäminen
- edistyneiden teknologia-alojen kehittäminen
- uudentyyppisten tuotteiden tuottaminen
- tieteellisten ja teknologisten saavutusten kaupallistaminen
- kilpailun lisääminen maiden välillä
- viennin lisääminen ja monipuolistaminen.

Venäläiset yritykset ovat kehittäneet toimintaansa muuten kuin tutkimus- ja kehitystyön avulla. Omien yritysten vähäisten tuotekehitysinvestointien vuoksi maahan toivotaan ulkomaisia korkeaan teknologiaan keskittyviä sijoituksia, jotka monipuolistaisivat tuotantorakenteita. Ulkomaisilla teknologia-alan yrityksillä on toimintaa Venäjällä, Esimerkiksi Boeingilla, Intelillä ja Motorolalla on satojen työntekijöiden tuotantokehitysyksiköt Venäjällä ja HP avaa Pietariin uuden tutkimuskeskuksen vuoden 2007 aikana. Venäjä on siis pystynyt houkuttelemaan jonkin verran länsimaisia korkean teknologian yrityksiä, mutta ne käyttävät kuitenkin melko vähän venäläistä työvoimaa suhteutettuna maan koulutuksen tasoon. Venäjällä olisi koulutettua väestöä ja muita resursseja valmistaa enemmän teknologisia tuotteita ja tehdä innovaatioita. Venäjällä työskentelee tutkimuksen parissa reilut 400 000 ihmistä, mikä on 0,6 prosenttia koko työvoimasta. Erytistalousalueiden odotetaan hyödyntävän vajaakäytöllä olevia resursseja ja lisäävän innovaatioiden laajamittaista hyödyntämistä.

Teknologiaosaamisen kaupallistaminen ja edistäminen edellyttävät paljon sellaista, mistä Venäjällä ei ole kokemusta, kuten riskirahoituksen hallintaa ja tieteellisen tutkimustyön tulosten valjastamista käytäntöön. Uusien erityistalousalueiden odotetaan houkuttelevan yrityksiä, jotka hyödyntäisivät olevia resursseja paremmin, toisivat mukanaan osaamista ja lisääisivät tuotekehitystä teknologia-alalla.

2.6 Erytistalousalueiden hyödyt yrityksille

Alueelle sijoittuva yritysten odotetaan hyötyvän erityistalousalueesta usealla tavalla, kuten erityistalousalueen yksinkertaistetuista viranomaiskäytännöistä, veronalennuksista, viisumivapaudesta, valmiista infrastruktuurista ja tullittomuudesta. Edellä mainittujen etuuksien lisäksi alueella toimivat teknologia- ja teollisuusyritykset saavat poistaa tutkimus- ja tuotekehityskuluja nopeutetulla aikataululla.

Yritykset saavat tuoda tullimaksutta ja veroitta hyödykkeitä (komponentteja) ulkomailta ja kotimaasta erityistalousalueelle tietyin ehdoin. Erytistalousalue on siis vapaa tullialue, jolla on oma tullausjärjestelmä. Sen mukaan tavarat voidaan käyttää ilman tullin ja arvonlisäveron maksamista sekä soveltamatta ko. tavaroihin valtion ulkomaankauppaa koskevan Venäjän Federaation lain mukaisia taloudellisia rajoituksia ja kieltoja, jos tavarat käytetään erityistalousalueella ja viedään ulkomaille. Vapaan tullialueen tullaussääntöihin kuuluvat:

- 1) Venäjän Federaation tullialueelle ulkomailta toimitettavat tavarat;
- 2) erityistalousalueelle muilta Venäjän Federaation alueilta toimitettavat tavarat
- 3) erityistalousalueella olevat tavarat, jotka ostetaan erityistalousalueen ei-residenteiltä.

Tavarat tuodaan erityistalousalueelle ja viedään sieltä tulliviranomaisten luvalla. Tulliviranomaisilla on oikeus vaatia todistuksia tavaroiden käyttötarkoituksesta erityistalousalueelle tulon, siellä käytön ja sieltä poistumisen yhteydessä. Erityistalousalueen toimijan on toimitettava tulliviranomaisille kirjallisessa muodossa tiedot tavaroista, jotka ne haluavat tuoda erityistalousalueelle vapaan tullialueen tullaussääntöjen mukaan 15 päivää ennen joka kalenterivuoden alkua. Toimijalla on oikeus muuttaa tai täydentää tietoja kerran vuosineljänneksessä. Tavarat, jotka eivät kuulu vapaan tullialueen sääntöihin, kuuluvat muihin tullaussääntöihin ja niiden tullaus toteutetaan erityistalousalueen ulkopuolella.

Kun vapaan tullialueen tullaussääntöjen alaisia venäläisiä ja ulkomaalaisia tavaroita viedään erityistalousalueelta ulkomaille, tulleja ja veroja ei peritä, mutta vientitullit on maksettava viennin tullaussääntöjen mukaisesti, pois lukien erityistalousalueelle ulkomailta tuodut ja muuttumattomana Venäjän Federaation tullialueelta viedyt tavarat.

Jos tavarat on jalostettu erityistalousalueella sallituilla tavoilla, voidaan ne laskea vapaasti liikkumaan muulle Venäjän Federaation tullialueelle, mutta Venäjän Federaation tullilain mukaan tulliviranomaiset perivät tullit, arvonlisäverot ja aksiiisit (Erityistalousaluelaki, artikla 37). Yritysten ei siis tarvitse maksaa arvonlisäveroa, jos se vie hyödykkeen pois maasta, mutta jos hyödyke myydään Venäjälle, siitä tulee maksaa normaali arvonlisävero (18 %), tullimaksu ja valmistevero.

Venäjän erityistalousalueiden toimivuuden parantamiseksi hallinnollisia asioita on pyritty keskittämään ja yksinkertaistamaan. Yksinkertaistetulla viranomaiskäytännöllä tarkoitetaan sitä, että kaikki yrityksen asiat pyritään hoitamaan yhdeltä luukulta (lukuun ottamatta tulli- ja veronviranomaisia). Filippovin ym. mukaan (2005) sijoitustoiminnan kannalta suurimmat haitat aiheutuvat paikallisten viranomaisten vaihtelevasta politiikasta, joten uudessa erityistalousaluelaisissa on kiinnitetty huomiota erityisesti erityistalousalueiden hallintoon, yhtenäisen valtion politiikan kehittämiseen ja byrokratiaan sujuvuuteen. Esimerkiksi yrityksen rekisteröinti erityistalousalueelle kestää vain 53 päivää ja käytännön asiat pyritään hoitamaan erityistalousalueen hallintoelinten

kanssa ilman paikallisviranomaisia. Erityistalousalueen hallintoelimen valtuuksiin kuuluu myös:

- 1) rekisteröidä erityistalousalueelle sijoittuvat oikeushenkilöt ja yksityisyrittäjät (residentit)
- 2) antaa erityistalousalueen toimijan tai muiden asianomaisten pyynnöstä otteita residenttirekisteristä
- 3) valvoa, kuinka erityistalousalueen toimijat noudattavat sopimusta teollista tuotantoa tai uuden teknologian kehittämistä ja käyttöönottoa koskevasta toiminnasta
- 4) kutsua ulkomaalaisia töihin erityistalousalueen toimijan pyynnöstä
- 5) toimia tilaajina, kun laaditaan erityistalousalueen suunnittelua ja insinööri-, sosiaali- ja muiden infrastruktuuri-kohteiden rakentamista, jota rahoitetaan federaation tai paikallisesta budjetista
- 6) antaa rakennusluvut ja siihen liittyvän muun oheistuksen.

Erityistalousalueet tarjoavat yrityksille infrastruktuurin valmiina, joten yritys pystyy aloittamaan toimintansa nopeasti ja pienemmillä kustannuksilla eikä sen tarvitse huolehtia esimerkiksi maan ostamisesta. Lisäksi erityistalousalueiden infrastruktuuri on uutta, koska se rakennetaan erityistalousalueiden yritysten käyttöä varten.

Talouskehitysministeriö on arvioinut yksinkertaistetun byrokratian ja hallintokustannusten, veronalennusten, valmiin infrastruktuurin, tuotantosynergioiden ja muiden etujen tuovan yrityksille 23–29 prosentin kustannusedun, jota ei ole muualla Venäjällä toimivilla yrityksillä eikä tavanomaisissa greenfield-investoinneissa. Taulukossa 2 on Venäjän viranomaisten laatima arvio yritysten kustannussäästöistä erityistalousalueella.

Taulukko 2: Erityistalousalueen toimijoille tuomat kustannusedut Venäjän viranomaisten mukaan

Kustannukset	Teollisuustuotannon erityistalousalue	Teknologis-innovatiivinen erityistalousalue
Hallinnolliset esteet	5–7 %	3–5 %
Infrastruktuuri	10–12 %	8–10 %
Tuotantoon keskittyminen	5 %	7 %
Verot	3–5 %	5–7 %
Yhteensä	23–29 %	23–29 %

Lähde: www.rozoest.economy.gov.ru

Erityistalousalueille perustettavat yritykset vapautetaan kokonaan paikalliseen budjettiin maksettavista veroista viideksi vuodeksi. Lisäksi aluehallinnot voivat vapauttaa erityistalousalueille investoivat maa- ja kiinteistöveroista yrityksen viiden ensimmäisen toimintavuoden aikana, ja uuden teknologian kehittämiseen ja käyttöönottoon tarkoitetuilla erityistalousalueilla toimivat yritykset saavat huomattavia alennuksia työvoiman henkilöstösivukuluihin. Erityisedut myönnetään korkeintaan 20 vuodeksi, eli erityistalousalueen voimassaolon ajaksi.

Taulukko 3: Uusien erityistalousalueiden etuudet yrityksille

Verotus	Normaalit federatiiviset, federaation subjektien ja paikalliset verot	Erityistalousalueen verotus
Arvonlisävero	0 % viettäessä ulkomaille 10 % tietyt tavarat 18 % (kaikki muut tavarat, palvelut ja työsuoritukset)	0 % viettäessä ulkomaille 18 % Venäjällä myytäessä
Valmistevero	vaihtelee	0 % viettäessä ulkomaille
Omaisuusvero	2,2 %	0 % (voimassa viisi vuotta)
Maavero	1,5 %	0 % (voimassa viisi vuotta)
Sosiaalimaksu	26 %	14 % (Teknologia ETA)
Voittovero	24 %	20 %
Tulli	5-15 %	ETA on vapaatuontialue

Lähde: <http://www.mostvz.ru/en/taxation>, viitattu 24.1.2007

Venäjällä on kolmitasoinen verojärjestelmä, joka koostuu (1) federatiivisista veroista, kuten ALV, valmistevero, voittovero, tulovero, yhtenäinen sosiaalivero, valtiolliset maksut ja tullitariffit, (2) federaation subjektien verot: omaisuusvero (fyysiset henkilöt), kuljetusvero, alueelliset lisenssimaksut (3) paikalliset verot: omaisuusvero (fyysiset henkilöt), maavero ja paikalliset lisenssimaksut. Paikallisviranomaisilla on joustomahdollisuus vähentää erityistalousalueiden verotusta, esimerkiksi 24 prosentin voittoverosta 6,5 prosenttia menee federaation budjettiin ja 17,5 prosenttia alueelliseen budjettiin, mutta alueelliset viranomaiset saavat oman harkintansa mukaan alentaa verokantaa enintään 13,5 prosenttiin.

Ellei verotusta ja maksuja ole määritelty erityistalousaluelaisissa, uuden teknologian kehittämistä ja käyttöönottoa koskevassa sopimuksessa tai teollista tuotantoa koskevassa sopimuksessa, erityistalousalueiden toimijoiden verotus toteutuu veroja ja maksuja koskevan Venäjän Federaation lainsäädännön mukaan (Erityistalousaluelaki, artikla 36).

Yksi suurimmista kustannussäästöistä teknologisen erityistalousalueen yritykselle on sosiaalimaksun alennus normaalista 26 prosentista 14 prosenttiin. Tämä alennus on voimassa koko erityistalousalueen olemassaolon ajan. Lisäksi kaikkien uusien erityistalousalueiden yritykset ovat oikeutettuja vähentämään hankintamenoja laitteista, joita käytetään tutkimukseen ja kehitykseen, esimerkiksi tietokoneista ja laboratoriolaitteista.

Erytistalousaluetta voidaan pitää eräänlaisena laatukriteerinä yritykselle. Yritykset, jotka toimivat erityistalousalueella, ovat läpäisseet federaation hyväksymisprosessin. Lisäksi yrityksen toiminta ja kirjanpito tarkastetaan säännöllisesti erityistalousalueen valvontaneuvostossa. Erytistalousalueella yritys voi siis saada eräänlaisen kilpailuedun esimerkiksi yhteistyösopimuksia solmittaessa tai palkatessaan työvoimaa.

Päästäkseen erityistalousalueen toimijaksi pitää yrityksen hakea hyväksyntä yritystoiminnalle erityistalousalueen hallintoelimiltä. Yrityksen tulee esittää myös perusteet sille, miksi se haluaa erityistalousalueelle. Erytistalousalueella voi myös toimia yrityksiä, jotka eivät saa etuisuuksia, esimerkiksi palvelualat kuten pitopalvelut ja terveydenhuolto.

3. Teknologiset erityistalousalueet

3.1 Teknologia huomionkohteena

Teknologia-alan merkitys taloudelle on lisääntynyt huomattavasti ja myös Venäjän hallitus on alkanut kiinnittää alaan erityistä huomiota. Vuoden 2005 aluekehitysstrategian myötä Venäjä pyrkii aktiivisesti suuntaamaan tuotantoteollisuuttaan jatkojalostettuihin tuotteisiin sekä teknologian kehittämiseen. Teknologian edistämisen taustalla on kaksi seikkaa: teknologinen kehitys ja innovaatiot ovat keskeisiä pitkän aikavälin talouskasvun lähteitä. Toiseksi, tiedon tuottamisen ja levittämisen markkinat ovat epätäydelliset ja siten julkisen sektorin mukana olo on perusteltua.

Venäjän teknologisia toimintoja pyritään vahvistamaan uusilla teknologian kehittämiseen ja käyttöönottoon tarkoitetuilla erityistalousalueilla "Технико-внедренческие особые экономические зоны" sekä teknologiakeskuksilla. Neljä kuudesta uudesta erityistalousalueesta keskittyykin juuri teknologisten alojen

kehittämiseen. Teknologisten erityistalousalueiden kehittämiskonseptissa on otettu mallia muiden maiden onnistuneista teknologiateollisuuden hankkeista. Ennen erityistalousalueita järein toimi teknologian kehittämissyrkimyksessä oli ICT-yritysten vapautus teollisuuden arvonlisäverosta. Vaikka informaatioteknologia-alalle ja viestintään suuntautuvat ulkomaiset sijoitukset ovat viimeisenä 10 – 15 vuotena olleet palvelualojen investoinneista suurimmat, on alalla vielä runsaasti kehityspotentiaalia.

Uusilla teknologisilla erityistalousalueilla pyritään houkuttelemaan investointeja, jotka toisivat mukanaan tietotaitoa ja uutta teknologiaa sekä hyödyntäisivät Venäjän osaavaa työvoimaa. Erityistalousalueiden odotetaan lisäävän teknologia-alan vientiä, jolla monipuolistettaisiin maan vientirakennetta. Myöskään spillover-vaikutusten osuutta ei ole unohdettu. Hallitus on asettanut yhdeksi tavoitteeksi valtakunnalliselle teknologian kehitykselle sen, että vuoteen 2010 mennessä Venäjän tulisi olla yksi kolmesta suurimmasta ulkoistettujen software-tuotteiden tuottajista Kiinan ja Intian ohella. (Vasutin ja Koshleva, 2006.)

Uuden teknologian kehittämiseen ja käyttöönottoon tarkoitettujen erityistalousalueiden toimijoita koskevan sopimuksen mukaan toimija sitoutuu sopimuksen voimassaoloaikana harjoittamaan erityistalousalueella sopimuksen mukaista uuden teknologian käyttöönottoa koskevaa toimintaa. Erityistalousalueen toimijalla on siis lain mukaan oikeus harjoittaa erityistalousalueella vain uuden teknologian kehittämistä ja käyttöönottoa koskevaa toimintaa siinä määrin, kun on mainittu sopimuksessa uuden teknologian kehittämisestä ja käyttöönotosta. Toiminta on rajattu tieteellisten ja teknisten tuotteiden luomiseen ja myyntiin, niiden teolliseen käyttöönottoon, mukaan lukien koe-erien valmistus, testaus ja myynti, sekä ohjelmistojen, tietojen keruu-, käsittely ja siirtojärjestelmien ja laskentajakojärjestelmien luomista ja ko. järjestelmien ylläpitoa koskevia palveluita (Erityistalousaluelaki, artikla 10.)

Innovatiiviset ja teknologiaan suuntautuneet erityistalousalueet ovat kooltaan enintään 2 km² ja niiden toiminta-aika on enintään 20 vuotta. Teknologis-painotteisten erityistalousalueiden myöntämät etuisuudet yrityksille poikkeavat joltain osin teollisen tuotannon erityistalousalueiden etuuksista. Esimerkiksi teknologisen kehityksen alueilla toimivat yritykset ovat oikeutettuja alempiin sosiaalimaksuihin sekä vähentämään verotuksessa kaikki tutkimus- ja kehityskulunsa. Toimijan hakiessa teknologisen erityistalousalueen toimijaksi, sen liiketoimintasuunnitelma arvioidaan

asiantuntijaneuvostossa, joka arvioi toiminnan sopivuutta erityistalousalueelle. Yrityksen rekisteröinti erityistalousalueelle vie viranomaisten mukaan 53 työpäivää.

Erityistalousalueiden lisäksi Venäjä päätti perustaa seitsemän uutta teknologiakeskusta elokuussa 2006. Teknologiakeskukset noudattaisivat mm. Yhdysvalloissa, Israelissa ja Singaporessa hyväksi koettuja malleja, joissa on käytetty uudenlaisia rahoitusvaihtoehtoja innovaatioiden edistämiseen ja testaamiseen (www.finpro.fi, 25.1.2006). Tätä ennen Venäjällä on toiminut joitakin teknologiaan keskittyneitä alueita, mutta nyt panostus teknologiaan on selvästi lisääntynyt. Uudet teknologiakeskukset on tarkoitus perustaa Tshernogolovkaan Moskovan alueelle, Pietarin yliopiston yhteyteen, Novosibirskin, Kazanin ja Obninskin kaupunkeihin sekä Tjumenin alueelle. Vuoteen 2011 mennessä teknologiakeskusten tuotannon arvon uskotaan nousevan noin 118 miljardiin ruplaa (3,4 miljardia euroa) ja niiden avulla arvioidaan syntyvän 75 000 uutta työpaikkaa. (www.finpro.fi, viitattu 23.1.07.) Teknologiakeskuksille ei kuitenkaan myönnetä yhtä kattavia etuja kuin erityistalousalueille. Valtiovalta on kuitenkin vahvasti mukana rakentamassa teknologiakeskusten infrastruktuuria. Alkuperäisen suunnitelman mukaan federaation alueelle muodostettaisiin parikymmentä teollisuuspuistoa ja viitisentoista innovaatiopuistoa.

Venäjällä on siis käynnissä lukuisia hankkeita, joilla pyritään lisäämään työvoiman määrää korkean teknologia-aloilla. Henkilöstön määrä kun on melko vähäinen verrattuna maan koulutuksen tasoon. Tämä johtuu mm. siitä, että Venäjän innovaatiojärjestelmä kärsii toiminnan tehottomuudesta, riittämättömästä rahoituksesta, liiallisesta valtion sääntelystä, T&K tulosten puutteellisesta kaupallistamisesta, T&K-toiminnan tukiorganisaatioiden alikehittyneisyydestä sekä julkisen vallan ja yritysten yhteistyön vähyydestä. Venäjällä on kuitenkin huomattava tieteellinen ja teknillinen potentiaali, jota pyritään hyödyntämään paremmin mm. erityistalousalueiden kautta. Monet Venäjälle toimintojaan ulkoistavat yritykset arvostavat Venäjän perinteistä luonnontieteellistä osaamista, joka toimii hyvin ongelmanratkaisukyvyn perustana. Esimerkiksi Intelin Venäjän pääjohtaja on vitsailut, että ”suuret projektit teemme Intiassa, kiireelliset Amerikassa ja mahdottomat Venäjällä”.

3.2 Pietarin erityistalousalue

Pietarin erityistalousalue on Suomen kannalta kiinnostava. Pietarissa ja Leningradin alueella on jo suomalaisia yrityksiä lukumääräisesti eniten, noin neljäsataa, eli enemmän kuin yhdysvaltalaisia ja saksalaisia yrityksiä. Vuosina 2000–2006 Pietarin alueellinen bruttokansantuote on kasvanut keskimäärin 9,3 prosenttia kun koko maan bruttokansantuote on kasvanut 6,8 prosenttia. Pietari ja sitä ympäröivä Leningradin alue on siten venäläisille ja kansainvälisille investoijille yksi vetovoimaisimmista keskuksista Venäjällä. Sijoittajien kiinnostus aluetta kohtaan johtuu mm. Venäjän toiseksi suurimmista kulutusmarkkinoista, joiden piirissä asuu yli kuusi miljoonaa ihmistä. Pietarissa on myös usean Venäläisen suuryrityksen pääkonttori, joten kaupunki on osaltaan myös tärkeä strateginen painopiste. Pietari on Itämeren alueen tärkeimpiä kaupunkeja ja mahdollisesti koko Itämeren alueen talouskasvun veturi. Pietarin alueen potentiaali kehittyä yhdeksi maailman metropoliksi on olemassa, jos lähivuosien kehitys jatkuu vastaavanlaisena. Tuotantorakenteen monipuolistaminen on edellytys alueen jatkuvalla kasvulla.

Pietari oli yksi ennakkosuosikeista erityistalousalueen sijaintipaikaksi. Pietarin sijainti Itämeren rannalla, asema taloudellisena keskittymänä, sekä tietysti hyvä hakemus painoivat erityistalousaluestatuksen saamisessa. Pietarilla nähtiin olevan hyvät lähtökohdat luoda menestyvä erityistalousalue. **Pietarin erityistalousalueiden yritystoiminnan halutaan keskittyvät informaatiotekniikkaan (IT), viestintävälineisiin ja automaatiovälineiden tuotantoon, lääketieteellisiin tarvikkeisiin, tarkkuus- ja analyysivälineiden tuotantotoimintaan.** (Ždanov, 13.12.2005.)

Pietarin erityistalousalueeseen kuuluvat etelässä Strelnassa sijaitseva Neudorfin alue ja pohjoisessa sijaitsevan Novo-Orlovskiy. Neudorfin alue on kooltaan 30 hehtaaria ja sijainniltaan lähellä kaupungin keskustaa. Novo-Orlovskiy puolestaan on kooltaan 170 hehtaaria ja se sijaitsee kauempana keskustasta, toistaiseksi lähes rakentamattomalla alueella.

Pietarin erityistalousalueiden toimijat saavat normaalien erityistalouslain etuuksien lisäksi myös paikallisesti myönnettyjä etuuksia, joten uuden erityistalousalueen statuksen voidaan olettaa parantavan entisestään Pietarin kilpailukykyä sekä kotimaassa että ulkomailla.

Pietarin erityistalousalue saa todennäköisesti vetoapua alueella jo toimivista lukuisista teknologiaan ja innovaatiotoimintaan suuntautuneista tahoista, koska kyseessä olevien alojen toiminnalla on yleensä voimakas alueellinen keskittymistäipumus. Alueen innovatiivista potentiaalia onkin jo ryhdytty hyödyntämään ja monet maailman johtavat teknologiayritykset, kuten Intel, LG Electronics, Motorola, Sun Microsystems ja Siemens ovat jo avanneet kaupunkiin tutkimuskeskuksiaan. Pietarissa toimi vuonna 2006 lisäksi 10 pienempää teknologiakeskusta, joista suurin osa sijaitsee yliopistojen yhteydessä. Lisäksi Esimerkiksi HP avaa Pietariin uuden tutkimuskeskuksen vuoden 2007 aikana.

Venäjän taloudellisen kehityksen ja kaupan ministeriön mukaan Pietarissa sijaitsee:

- 11 % maan tieteellisestä potentiaalista
- 14 % maan tutkijoista
- 8 % maan opiskelijoista
- 329 tieteellistä instituutiota
- 12 valtion tutkimuskeskusta
- 2900 pienempää innovaatio-yritystä
- 8 innovaatio-teknologia keskusta.

Pietarin erityistalousalueesta saattaa tulla hyvinkin menestyksekkäs erityisesti alueen teknisen osaamisen vuoksi. Kasvupotentiaalia on, koska alueella toimii useita yrityksiä, tutkimuslaitoksia ja yliopistoja, jotka tarjoavat hyvän pohjan tutkimukselle ja tuotekehitykselle. Alueen oppilaitokset takaavat sen, että alueella asuu paljon hyvin koulutettuja ihmisiä. Pietarin kasvupotentiaali riippuukin suuresti tiedepohjasta, jota koulutuslaitokset ylläpitävät ja kehittävät. Pietarin aluetta voidaan teoriassa pitää erinomaisena paikkana tietotekniikan ulkoistamiselle, koska alueelta löytyy osaamista ja palkat ovat toistaiseksi huomattavasti pienemmät kuin esimerkiksi Länsi-Euroopassa. Lisäksi erityistalousalue tarjoaa säästöjä toimijoille esimerkiksi 12 prosentilla alennetun sosiaalimaksun ja tullittomuuden.

Tällä hetkellä IT-ala on yksi voimakkaimmin kasvavista teollisuuden aloista ja myös uuden erityistalousalueen painopiste on edistää alan kehitystä Venäjällä. Alan vuosittaisen kasvuvauhdin arvioidaan viime vuosina olleen 15 – 20 prosentin luokkaa. Venäjällä tapahtuvan IT-tuotannon arvioidaan olevan yhteensä noin kolmen miljardin Yhdysvaltain dollarin arvoista. (Vasutin, 2006.) Jos Venäjän IT-markkinoita verrataan esimerkiksi Intiaan, on Venäjän markkinoiden osuus toistaiseksi vielä hyvin pieni.

Pietarin alueelle IT-ala on kuitenkin merkittävä ja siellä tehdään viidesosa kaikista maan IT-toiminnoista (Nissilä ja Männistö, 2006). Erityistalousalueen perustamisella pyritäänkin luomaan voimakas keskittymä, jolla olisi merkitystä yli rajojen.

Venäjän taloudellisen kehityksen ja kaupan ministeriön mukaan vuoteen 2018 mennessä Pietarin erityistalousalueen liikevaihto tulee olemaan yli 25 miljardia ruplaa. Vuoteen 2010 mennessä alueen on odotettu luoneen 12 000 uutta työpaikkaa. Viranomaisten arvioista havaitaan, että erityistalousalueille odotetaan melkoista menestystä ja painoarvoa on annettu erityisesti työllisyyden kasvattamisessa. Pietarin paikallisten viranomaisten mukaan erityistalousalueet tulevat kaksinkertaistamaan korkeateknologian tuotannon kaupungissa ja alueet tulevat luomaan houkuttelevan ilmaston investoinneille ja yrityksille. Investoinnit ja verovarot tulevat tukemaan korkeateknologian kehittymistä ja siten lisäävän kaupungin kilpailukykyä. Säästöjä, jotka syntyvät verohelpotuksista ja erilaisista myönnytyksistä, pidetään pääasiallisina houkuttimina yrityksille sijoittua erityistalousalueelle (Ria Novosti 14.8.2006). Pietarin erityistalousalueella todennäköisesti tulee ohjelmistoyritysten lisäksi toimimaan myös yrityksiä, jotka tuovat maahan kalliita komponentteja ja tarvikkeita, koska erityisesti sellaisille yrityksille tullittomuudesta on merkittävää hyötyä.

Pietarin erityistalousalueen ensimmäinen yritys on Irlannissa pääkonttoriaan pitävä Transas. Transas valmistaa mm. automaattiohjausohjelmistoja ja -laitteistoja laivoihin ja lentokoneisiin. Transasilla on ollut toimintaa Pietarissa jo kymmenen vuoden ajan. Yrityksen johto on venäläinen. Erityistalousalueella toimivassa yrityksessä osallisena on kaksi korkean teknologian yritystä (ZAO Transaz and ZAO Transaz Technologies).

Pietari on noussut luokituslaitos Expert RA:n mukaan Venäjän kiinnostavimmaksi investointikohteeksi. Pietari vahvuuksina pidetään hallinnollisia uudistuksia, köyhyyden vähenemistä, väestön yleistä tyytyväisyyttä ja suhteellisen toimivaa julkista infrastruktuuria. Ulkomaisten investointien volyyymi onkin kasvanut 90 prosenttia vuonna 2006 verrattuna edelliseen vuoteen. Vilkas investointitoiminta alueella todistaa, että investointihankkeiden houkuttelevuus on suurempi kuin mahdolliset riskit. Pietarin alueelle onkin keskittynyt tärkeää tuotantoa, mikä tuo synergiaa monilla eri aloilla. Investointihoukuttelevuuteen vaikuttavien tekijöiden analyysistä voidaan päätellä, että **kotimaisten ja kansainvälisten sijoittajien investointitoiminta alueella kehittyy Pietarissa lähes kaikkia muita Venäjän alueita nopeammin.** Tämä heijastuu myös

Pietarin erityistalousalueeseen, josta voidaan odottaa menestyksekkäintä uutta teknologis-innovatiivista erityistalousaluetta.

3.3 Tomskin erityistalousalue

Tomsk on puolen miljoonaan asukkaan kaupunki Keski-Siperiassa Tomjoen varrella, joka on perustettu 1600-luvulla. Tomskin alueen asukasluku on 1,1 miljoonaa. Tomskin alue ei kuulu niihin, jotka olisivat entuudestaan houkutelleet merkittävästi suoria ulkomaisia sijoituksia, joten Tomskin erityistalousalueella (Томская Особая экономическая зона) pyritään lisäämään alueen kiinnostavuutta. Tomskissa on kaksi erityistalousaluetta, joita kutsutaan pohjoiseksi paikaksi (**North site no2**) ja eteläiseksi paikaksi (**South site no 1**). Pohjoinen erityistalousalue on kooltaan 4,7 hehtaaria ja eteläinen on kooltaan 197 hehtaaria. **Tomskin teknologis-innovatiivisen erityistalousalueen kehitystä pyritään suuntaamaan lääketieteelliseen bioteknologiaan, teollisuuden bioteknologiaan ja maataloudelliseen bioteknologiaan. Investointeja halutaan myös IT- ja elektroniikka-aloille.** Tomskissa tullaan suunnitelmien mukaan kehittämään myös ydinvoimalle vaihtoehtoisia energianlähteitä sekä nanoteknologiaa. Alueen yritysten odotetaan soveltavan uusinta tekniikkaa ja kehittävän huipputeknologiaa, elektroniikkaa, ohjelmisto- ja viestintäkalustoa sekä uusia materiaaleja.

Venäjän taloudellisen kehityksen ja kaupan ministeriön mukaan Tomskin kaupungissa on runsaasti resursseja teknologiseen toimintaan, kuten:

- 273 innovatiivista yritystä
- 3500 tohtoria ja tieteen kandidaattia
- 110 000 opiskelijaa
- 10 kansainvälistä tieteellisen opetuksellista keskusta
- 4 yliopistoa, joista merkittävin on vanhin, sata vuotta vuonna 2006 täyttänyt Tomskin polyteknillinen yliopisto (Томский политехнический университет).
- Hyvät logistiset yhteydet: lähimmälle lentokentälle on matkaa 18 km ja rautatieasemalle 7 km.

Melko pian erityistalousalueen perustamisesta, alueelle oli jo sijoittumassa useita yrityksiä. Viranomaisten mukaan Tomskin erityistalousalue kiinnostaa sekä ulkomaalaisia että kotimaisia yrityksiä, kuten Cisco Systems Inc., UGMK, Holding

B.A.B.C, Public corporation Technabexport, AFK Sistema, FGUK Microgen. (www.rozoest.economy.gov.ru, viitattu 21.9.2006.) Keväällä 2007 erityistalousalueella ei kuitenkaan vielä ollut odotettua toimintaa uusista toimitiloista huolimatta. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, etteivät yritykset näe erityistalousaluetta houkuttelevampana kohteeksi muuhun toimintoympäristöön verrattuna. Lisäksi voi olla, että erityistalousalueen toimintaan liittyvät erityisehdot, tarkka valvonta ja etuuksien vaatimattomuus eivät toimi riittävinä kannustimina yrityksille.

Pohjoisesta erityistalousalueesta halutaan luoda petrokemiallinen klusteri.

Alueella on toiminut kesästä 2006 lähtien petrokemiallisia materiaaleja tutkiva ja kehittävä SiburTomskneftehim. Tämä Tomskin erityistalousalueen ensimmäinen toimija on Gazpromin tytäryhtiön OAO Siburin perustama yritys, joka toimii yhteistyössä Venäjän tiedeakatemian Siperian Katalyytti Instituutin (the Institute of Catalytics of the Siberian branch of the Russian Academy of Sciences) kanssa. SiburTomskneftehim kehittää teollisuuden käyttöön kehittyneitä molekyyli-polyeteenejä ja titaani-magnesium katalyyttejä.

Talouskehityksen ministeriö odottaa erityistalousalueen liikevaihdon saavuttava 356 miljoonaa euroa vuoteen 2011 mennessä, josta 38 prosenttia (134 miljoonaa euroa) tulisi IT-alalta, 31 prosenttia (111 miljoonaa euroa) bioteknologiasta ja lääketieteestä ja loput materiaalien valmistuksesta. Lisäksi erityistalousalueen odotetaan työllistävän vuonna 2015 enemmän kuin 10 000 ihmistä. (www.rozoest.economy.gov.ru, viitattu 21.9.2006). Odotukset alueen menestymisestä ovat melko suuret ottaen huomioon, että alueelle suuntautuneet investoinnit ovat olleet melko vaatimattomia. Tomskin alueella on kuitenkin teknologista osaamista ja siitä on tullut merkittävä tekijä esimerkiksi Venäjän IT-alalla.

Tomskin viranomaiset ovat tutkineet ja analysoineet erityisesti Kiinan erityistalousalueita sekä niiden hallintoa ja tulleet siihen tulokseen, että halvan työvoiman sijaan Tomskin menestys tulee perustumaan alueen henkisen pääoman osaamiseen (Ruscham Newsletter, 3/2005.) Tämä tulee melko varmasti olemaan erityistalousalueen menestyksen avain, koska Tomskin sijainti Siperiassa ei ole strategisesti kovin houkutteleva markkinahakuisille yrityksille. Tehokkuushakuiset yritykset saattavat pitää Tomskia houkuttelevana kohteena, johtuen koulutetun työvoiman alhaisemmista kustannuksista esimerkiksi Moskovaan verrattuna.

Ekspertt-luokituslaitos pitää Tomskia Moskovan ja Pietarin ohella erittäin potentiaalisena alueena innovatiiviselle kehitykselle. Nykyinen tieto- ja viestintäliikenteen kehitys on vähentänyt maantieteellisen välimatkan merkitystä, joten maantieteellinen sijainti on menettänyt merkitystään. Tomskin sijainti ainoana erityistalousalueena Siperiassa saattaa luoda kilpailuetua esimerkiksi työvoiman saamisessa, mutta toisaalta se on kaukana esimerkiksi Euroopasta ja sen markkinoista. Vaikka etäisyyden merkitys on vähentynyt teknologian myötä, se ei kuitenkaan poista läheisyyden etuja. Läheskään kaikkea tietoa ei voida koodata sähköiseen muotoon ja ns. hiljainen tieto ei välity ihmiseltä toiselle. Taloudellisella toiminnalla on voimakas alueellinen keskittymistäipumus, joten Tomskin erityistalousaluetta voidaan pitää aluepoliittisesti haastavana kohteena.

3.4 Dubnan erityistalousalue

Dubnan teknologis-innovatiivinen erityistalousalue (Дубна́ Особая экономическая зона) on toinen Moskovan alueella sijaitsevista uusista erityistalousalueista. Dubna on vähän yli 60 000 asukaan kaupunki, joka kuuluu Moskovan alueeseen. Kaupunki on noin 125 kilometrin päästä Moskovan kaupungista. Dubnan kaupunki on perustettu vuonna 1956 yhteistyössä ydinvoiman tutkimuskeskuksen JINR:n (Объединённый институт ядерных исследований, ОИЯИ) kanssa, joka oli alun perin kaupungin päätyöllistäjä. Dubnassa on myös luonnontieteisiin ja yhteiskuntatieteisiin keskittynyt yliopisto. Kaupungilla on siten pitkä historia teknologian kehityksessä, ja sitä pidetään perinteisenä tiedekaupunkina Venäjällä, joten peruslähtökohdat teknologisesti innovatiiviseksi erityistalousalueen sijaintipaikaksi ovat hyvät. Lisäksi Venäjän taloudellinen pääkeskus eli Moskova on Venäjän mittakaavassa lähellä Dubnan erityistalousaluetta.

Erytistalousalueen pääpaino tulee Venäjän taloudellisen kehityksen ja kaupan ministeriön mukaan olemaan informaatioteknologiassa sekä ydinfysiikassa. Alueen tuotantoa tullaan suuntaamaan erityisesti seuraaville aloille:

- informaatioteknologia (ohjelmointi ja digitaalinen elektroniikka)
- ilma-alusten suunnittelu
- bioteknologia ja lääketieteellinen teknologia
- materiaalitiede (komposiittimateriaalit, nanoteknologia)

-
- energiateollisuus (mm. tuuli-, vety-, ja vesivoima)
 - ydinvoiman kehittäminen.

Dubnan erityistalousalueen ensimmäiset yritykset ovat Luxoft-Dubna ja Dubna-Systema. Luxoftin pääkonttori on Moskovassa ja yritys tarjoaa IT-tuotannon ulkoistusta venäläisille, yhdysvaltalaisille ja eurooppalaisille yrityksille. Muun muassa Boeing, Areva, Dell Thomson, Citibank, Deutsche Bank, IBM, Caterpillar ja Airdata ovat yrityksen asiakkaita. Luxsoft on perustettu vuonna 2000. Se työllistää noin 2300 ihmistä, joista Dubnan etätyöpisteessä noin 100 henkilöä. (www.luxoft.com, viitattu 3.4.2007). Luxoftilla on ollut yhteistyötä Dubnan yliopiston kanssa vuodesta 2004 lähtien, joten erityistalousaluetta ei voida pitää sijaintia määräävänä tekijänä Luxoftin kohdalla. Dubnan toimipaikka on kuitenkin kasvanut nykyiseen laajuuteen erittäin nopeasti, joten toimintojen laajentamiseen erityistalousalueella vaikuttaisi olevan merkitystä.

Dubna-Systema tulee olemaan toinen erityistalousalueen yrityksistä ja erikoistuu ioniplasma- ja nanoteknologiaan sekä uusien materiaalien tuottamiseen. (www.commercecan.ic.igc.ca, viitattu 3.4.2006.)

Viranomaiset odottavat alueelle yrityksiä, kuten Progressteh LLC ja Corporatcia AMD. Vuoteen 2012 mennessä erityistalousalueen odotetaan luoneen 13 000 uutta työpaikkaa ja vuoden 2018 liikevaihdon odotetaan saavuttavan 42 miljardia ruplaa (1,2 miljardia euroa). (www.rozoez.economy.gov.ru, viitattu 21.9.2006.)

Selvää on, että Dubnan vahvuus erityistalousalueena perustuu sen asemaan perinteisenä tiedekaupunkina ja pääkaupungin läheisyyteen. Valintapäätöksessä painoa annettiin mm. alueella toimivalle yliopistolle ja korkeatasoiselle ydinteknologian tutkimuskeskukselle. (Ibid.) Esimerkiksi alkuaine numero 105 Dubnium (Db) on nimetty kaupungin mukaan.

Moskovan alue on houkuttanut investointeja maan kaupallisena keskuksena ja vuosien ajan sinne on suuntautunut moninkertaisesti investointeja muuhun maahan verrattuna. Dubnan erityistalousalueen tarkoitus on kehittää Moskovan alueen investointiympäristöä erityisesti uutta teknologiaa edustavien alojen yrityksille, joiden odotetaan monipuolistavan alueen tuotantorakennetta ja tarjoavan työtä alueen korkeasti koulutetulle työvoimalle.

Dubna tarjoaa potentiaalisen toimintaympäristön yrityksille. Venäjän mittakaavassa kaupungilla on strategisesti hyvä sijainti lähellä Venäjän tiheintä ja suurinta tuotantokeskittymää. Lisäksi Moskova on Venäjän suurin korkeakoulu- ja tutkimuskeskittymä, joten yliopistot ja tutkimuslaitokset sekä muut alueen tutkimuskeskukset vastaavat tutkimuksesta ja tuotekehityksestä kaikilla korkean teknologian pääaloilla. Dubnan erityistalousalueen toimijoilla on siten mahdollisuus saada osaamista useilta eri aloilta. Dubna hyötyy pääkaupunkiseudun nosteesta, mutta ei kärsi kustannusten noususta kuten Moskovan kaupunki. Dubnan erityistalousalue onkin strategisesti mielenkiintoinen kohde yrityksille.

3.5 Zelenogradin erityistalousalue

Zelenogradin hallintoalue kuuluu Moskovan alueeseen ja erityistalousalueen alueen nimi on AD Zelenograd (ОЭЗ «Зеленоград»). Zelenograd on perustettu vuonna 1958 Yhdysvaltojen piilaaksoa vastaavaksi alueeksi. Neuvostoliiton aikaan alue oli johtava mikrosirujen, laserien, mikro- ja nanoelektroniikan tuottaja ja sillä on edelleen merkittävä asema niiden tuottamisessa Venäjällä. Zelenogradin erityistalousalue tulee keskittymään uuden teknologian kehittämiseen ja käyttöönottoon, kuten mikro- ja nanoelektroniikkaan, informaatioteknologiaan, optoelektroniikkaan, bioinformaatioon ja biosensoriseen teknologiaan, nanoteknologiaan ja nanomateriaaleihin.

(<http://zelao.ru>, viitattu 24.1.2007)

Zelenogradin erityistalousalueeseen sisältyy kaksi erillistä aluetta, joista toinen on yliopiston innovaatio-kompleksi **MIET** (Moscow Institute of Electronic Technology, МИЭТ), eli Moskovan elektroniikkateknologian instituutti. Tällä noin seitsemän hehtaarin alueella tulee toimimaan mm. yrityshautomo, kaksi innovaatiokeskusta ja teknologiakeskusta. Vuoteen 2009 mennessä alueelle rakennetaan uusia tuotanto- ja koulutustiloja jo olemassa olevan infrastruktuurin lisäksi. Toisen erityistalousalueen osan nimi on **Alabushevo** (Алабушево), joka on kooltaan 150 hehtaaria. Sen pääpaino on tieteellisessä tutkimuksessa ja teollisuudessa. Molemmat alueet sijaitsevat asutuksen läheisyydessä, noin 40 kilometrin päässä Moskovan kaupungista. Alabushevon alue on toistaiseksi rakentamatonta peltoa, mutta suunnitelmien mukaan federaation varoilla tullaan rakentamaan noin miljoona kerrosneliötä toimijoiden käyttöön. (www.mostvz.ru, viitattu 28.2.2007)

Suomalainen yrityskonsortio, jonka muodostavat Evata Finland Oy ja KPM Engineering Oy sekä FMC Group, on saanut tehtäväkseen Zelenogradin erityistalousalueen konseptisuunnittelun. Suunnitelma sisältää maankäytön ja arkkitehtonisen suunnitelman lisäksi toiminnallisen, teknisen ja taloudellisen tarkastelun. Evatan mukaan suunniteltavan, kaupunkimaisesti toteutettavan alueen pinta-ala on yli 300 hehtaaria. Tilaajan OAO "OEZ" mukaan tavoitteena on synnyttää uusi, kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö sekä paikallisille huippututkimusta kaupallistaville yrityksille että kansainvälisille yrityksille, jotka haluavat toimia lähellä huipputeknologiayrityksiä ja laajoja Venäjän markkinoita. (www.evata.fi/uutiset,viitattu 15.5.2007)

MIET:in erityistalousalueella oli vuoden 2007 alussa kaksi yritystä, joista toinen on Alfachip. Alfachip toimii elektroniikka-alalla ja tuottaa komponentteja, joita käytetään tietokoneissa, elektroniikassa, kotitaloustarvikkeissa ja matkapuhelimissa. Yritys tekee alihankintaa mm. Motorolalle.

Erytistalousalueen toinen yritys on venäläinen ZITC (Zelenograd Innovation and Technology Center), joka tarjoaa tuotanto- ja tutkimustiloja Moskovan valtion elektroniikkateknologian instituutille. Instituutti kiinnostaa ulkomaisia yrityksiä ja esimerkiksi Siemens, Apple ja Hewlett-Packard ovat käyneet tutustumassa Instituutin toimintaan ja todennäköisesti avaavat toimipaikkansa erityistalousalueelle. Pisimmällä yhteistyössä on Cisco, joka perusti vuoden 2006 lopulla Ciscon verkosto akatemian (Cisco Networking Academy) MIET:iin. Yhteistyössä suunnitellaan mm. telekommunikaatiovälineitä, ohjelmistokehitystä, informaatioteknologiaa ja muita alan palveluja. (www.mostvz.ru.)

Zelenograd kiinnostaa ulkomaisia yrityksiä erityisesti alueen oppilaitoksen tarjoaman osaamisen ja Venäjän kasvavien markkinoiden takia. Yritykset, jotka ovat osoittaneet kiinnostusta erityistalousaluetta kohtaan, ovat suuria IT-alan yrityksiä, joilla on toimipaikkoja useissa maissa. Zelenogradin alue pystyykin tarjoamaan yrityksille hyvän perustan teknologiseen yritys- ja tutkimustoiminnalle, koska 44 prosentilla paikallisesta väestöstä on korkea-asteen koulutus, alueella toimii 26 tieteellistä tutkimusinstituuttia sekä viisi korkeamman asteen koulutuksellista instituutiota ja kolme teknistä oppilaitosta. Esimerkiksi Moskovan elektroniikkateknologian Instituutista valmistuu vuosittain 1000 alemman teknisen korkeakoulututkinnon suorittanutta. Lisäksi

Zelenogradin alueella toimii 2900 pienyritystä, joista 10 prosenttia toimii tieteellisellä alalla. (www.rosuez.economy.gov.ru, viitattu 24.5.2006.)

Venäjän talouden kehityksen ja kaupan ministeriön mukaan Zelenogradin erityistalousalue luo vuoteen 2025 mennessä 15 000 uutta työpaikkaa ja alueen liikevaihto tulee saavuttamaan 40 miljardia ruplaa. Alueelle odotetaan sijoittuvan yhteensä 31 yritystä. Kiinnostuksensa erityistalousalueita kohtaan ovat ilmaisseet muun muassa seuraavat yritykset: Zavod, Component JSC, Angstrom JSC, NT MTD, Elma JCD, ELVIS-PLUS JCS. (www.rosuez.economy.gov.ru, viitattu 24.5.2006.)

Viranomaisten arviot erityistalousalueen menestyksestä ovat hyvin korkeat. Tämä johtuu mm. siitä, että Zelenogradin alue on entuudestaan houkutellut joitakin ulkomaisia investointeja ja pääkaupunkiseudun kasvupotentiaali on merkittävä. Uusien työpaikkojen lukumäärää verrattaessa alueelle odotettujen yritysten lukumäärään vaikuttaa tavoite melko epärealistiselta.

Zelenogradin erityistalousalueella on potentiaalia johtuen resursseista ja innovaatioita tukevista järjestelmistä, kuten koulutetun työvoiman saatavuudesta sekä jo olemassa olevasta toimivasta teollisesta kompleksista. Pääkaupungin läheisyys helpottaa alueen yrityksiä logistiikassa, työvoiman ja tuotantohyödykkeiden saannissa, mutta toisaalta hintataso pääkaupunkiseudulla on muuta maata korkeampi. Moskova arvioitiin vuonna 2006 maailman kalleimmaksi kaupungiksi. Zelenogradin sijainnista pääkaupunkiseudun läheisyydessä aiheutuu kuitenkin paljon etuja useiden mekanismien kautta, kuten esimerkiksi saman alan toimijoiden tuottamat ulkoiset edut. Todennäköisesti Zelenogradin erityistalousalueelle kehittyikin huomattava teknologisten yritysten yrityskeskittymä.

4. Teolliset erityistalousalueet

4.1 Teollisuus huomionkohteena

Venäjälle perustettiin teknologisten erityistalousalueiden lisäksi myös teolliseen tuotantoon suuntautuneita erityistalousalueita "Промышленно-производственные особые экономические зоны". Teollisen tuotannon erityistalousalueita perustettiin vain kaksi, vaikka alun perin niitä oli tarkoitus perustaa neljä tai viisi. Hakemuksia teollisesti suuntautuneeksi erityistalousalueeksi tuli yhteensä 43, eli huomattavasti enemmän kuin teknologiseksi erityistalousalueeksi. Valitsijat katsoivat, että vain kaksi aluetta pystyisi täyttämään vaatimukset, joita tulevalta teollisen tuotannon erityistalousalueelta vaaditaan. Teollisen tuotannon erityistalousalueita nähtiin tarvittavan eniten Siperiassa ja muualla maan itäosassa, koska länsi-osa maasta houkuttelee sijoituksia muutenkin. Siperiasta tuli kuitenkin vain yksi hakemus, joten odotettavissa on, että järjestetään uusi hakukierros teollisen tuotannon erityistalousalueiksi. (Ždanov, 22.12.2005.)

Teollisen tuotannon erityistalousalueiden koko, etuudet ja lainsäädäntö poikkeavat teknologisista erityistalousalueista. Teolliset erityistalousalueet ovat kooltaan kymmenisen kertaa suurempia kuin teknologis-innovatiiviset erityistalousalueet, mutta kuitenkin enintään 20 km². Erityistalousalueen kesto on enintään 20 vuotta, jonka jälkeen alueen yrityksille ei enää myönnetä etuisuuksia, mutta ne voivat jatkaa toimintaansa normaalissa toimintaympäristössä. Teollista tuotantoa koskevan sopimuksen mukaan erityistalousalueen toimija sitoutuu harjoittamaan sopimuksen mukaista teollista tuotantotoimintaa sekä investoimaan sopimuksessa mainitun järjestyksen ja aikataulun mukaan.. Suuri ero teknologis-innovatiivisten ja teollisuuserityistalousalueiden välillä on investointia koskeva määräys. Lain mukaan **teollisen tuotannon erityistalousalueella toimivan yrityksen on investoitava ruplissa summa, joka vastaa vähintään 10 miljoonaa euroa** Venäjän federaation keskuspankin kurssin mukaan sinä päivänä, jolloin toimija on toimittanut erityistalousalueen hallintaelimille hakemuksen teollista tuotantoa koskevan sopimuksen solmimisesta. Kymmenesosa tulee käyttää ensimmäisen vuoden aikana sopimuksen allekirjoittamisesta. Erityistalousalueen hallintoelimet vastaavasti sitoutuvat solmimaan tulevan residentin kanssa vuokrasopimuksen tontista maksimissaan 20 vuodeksi, mutta toimijalla on mahdollisuus ostaa tontti omakseen aikaisemminkin.

Teollisen erityistalousalueen toimijat saavat vähentää tutkimus- ja kehityskulut ja käyttöomaisuutta nopeutetulla aikataululla, joka lisää toimijan käytettävissä olevia varoja hieman. Alueelle saa tuoda ilman tullimaksuja ja arvonlisäveroa hyödykkeitä, jos ne käytetään erityistalousalueella. Hallinnolliset esteet on myös pyritty minimoimaan, jolloin lisensointien ja sertifikaatti-toimenpiteiden pitäisi viedä vähemmän aikaa.

Koska erityistalousalueilla pyritään edesauttamaan jalostavan teollisuuden ja uutta teknologiaa edustavien alojen kehitystä sekä vientitoimintaa, erityistalousalueen hallintoelimelle on annettu mahdollisuus kieltäytyä solmimasta teollista tuotantoa koskevaa sopimusta, jos: 1) hakijan suunniteltu toiminta ei vastaa toimialoja, joiden harjoittaminen on sallittu kyseisellä erityistalousalueella (soveltuva tuotannonala määritellään federaatiotasolla), 2) liike-suunnitelma ei vastaa hakemuksessa teollista tuotantoa koskevan sopimuksen solmimisesta mainittuja ehtoja, 3) toimijan investoinnit eivät ole riittävät, 4) sopimuksen solmimiseen tarvittavia asiakirjoja ei ole toimitettu, 5) erityistalousalueelta ei pystytä tarjoamaan soveltuvaa tonttia (Erityistalousaluelaki, artikla 13). Viranomaisilla on siis suuri päätäntävalta siitä, mitkä yritykset se hyväksyy erityistalousalueille.

Teolliset erityistalousalueet ovat toiminnaltaan lähempänä muualla maailmalla toimivia erityistalousalueita. Esimerkiksi Puolan erityistalousalueet ovat keskittyneet teolliseen tuotantoon, kuten autoteollisuuteen, kodinkoneisiin ja viihde-elektroniikkaan. Mahdollista onkin, että Venäjä ja Puola kilpailevat samoista teollisuuden investoinneista, koska nykyisen lainsäädännön mukaan molempien maiden erityistalousalueet ovat voimassa enintään vuoteen 2027 sakka. Huomattavasta investointikynnyksestä päätellen Venäjä tosin toivoo erityistalousalueilleen suuria monikansallisia ja kotimaisia yrityksiä.

Venäjän teollisten erityistalousalueiden investointivaatimukset ovat herättäneet keskustelua, koska suuresta alkuinvestoinnista johtuen vain suurilla yrityksillä on mahdollisuus rakentaa tuotantokapasiteettia erityistalousalueelle. Jotta keskikokoiset ja pienet yritykset pystyisivät hyödyntämään erityistalousalueelle suotuja etuisuuksia, tulee niiden toimia yhteistyössä tai jopa yhdistyä (RIA Novosti 15.2.06.) Verrattaessa Venäjän erityistalousalueita Puolan vastaaviin, voidaan Puolaa pitää ehkä houkuttelevampana investointikohteena, koska investointiriskit ovat pienempiä ja maalla on paremmat logistiikkayhteydet Eurooppaan, ja yrityksen alkuinvestointi on kymmenesosa Venäjän alkuinvestointiin verrattuna. Lisäksi työn tuottavuus Puolassa

on parempi kuin Venäjällä. Toisaalta Venäjän omat kasvavat markkinat ja alhaisemmat työvoimakustannukset tuovat kilpailuetua Venäjälle.

4.2 Lipetskin erityistalousalue

Lipetskin (Ліпецк) alueella on toinen uusista teollisen tuotannon erityistalousalueista. Lipetskin läänissä Grjazinskin piirissä sijaitsevan teollisen tuotannon erityistalousalueen nimi on **Kazinka**. Alueellinen keskus sijaitsee noin 500 kilometrin päässä Moskovasta ja sen vaikutusalueella asuu noin 1,2 miljoonaa ihmistä. Lipetsk on suuri teollisen tuotannon alue Keski-Venäjällä, joten kaupungissa on entuudestaan runsaasti teollista toimintaa. Kaupunki myös erottuu edukseen teknisillä ja teollisilla saavutuksillaan - 70 prosenttia kaupungin budjetin verotuloista tulee teollisesta tuotannosta. Tätä pidetään yhtenä syynä siihen, että kaupungista tuli teollisen tuotannon erityistalousalue. Alueen teollisuus koostuu lähinnä viidestä alasta, joita ovat metallurgia/metalliteollisuus (rauta), koneiden rakentaminen, elintarviketeollisuus, sähkövoimatekniikka ja rakennustarvikkeiden valmistus. Alueella on myös kansainvälisiä yrityksiä, joista Indesit on suurin. Pääosa tuontitavarasta koostuu erilaisista koneista ja tarvikkeista, mutta myös petrokemiallisia tuotteita, raaka-aineita elintarviketeollisuuteen sekä metalleja tuodaan mm. Itävallasta, Unkarista, Saksasta, Italiasta ja Hollannista. Vienti koostuu pääasiallisesti rautapitoisista metallista ja siitä tehdystä tuotteista.

Lipetskin alueella on merkittävää raudan ja teräksen tuotantoa, ja siellä sijaitsee Venäjän kolmanneksi suurin metallurginen tehdas Novolipetski. Filippovin ym. (2005) mukaan Lipetskin alue on menestyksellinen teollisuusalue Venäjän mittapuun mukaan, jossa on hyvin kehittynyt infrastruktuuri. Lipetskin vakaalla pohjalla oleva taloudellinen ja sosiaalinen kehitys edesauttaa alueen menestymistä erityistalousalueena tulevaisuudessa. Lipetskin julkinen talous on lähes velaton ja se pystytään rahoittamaan ilman federaation tukea. Myös Venäjän taloudellisen kehityksen ja kaupan virasto on luokitellut alueen keskimääräistä paremmaksi sosiaaliselta ja taloudelliselta kehitykseltään. Vuonna 2004 alueen ulkomaiset sijoitukset olivat yli miljardi Yhdysvaltain dollaria, joka on neljä kertaa enemmän, kuin vuotta aiemmin. Alue on yksi Venäjän suurimmista viejistä, sen ulkomaankauppa oli kolme miljardia euroa vuonna 2004. (www.rosuez.economy.gov.ru, viitattu 24.7.06.)

Alueella on siis ollut jo ennen erityistalousalueen perustamista aktiivista teollisuustoimintaa. Yleensä erityistalousalueita on perustettu heikosti kehittyneille alueille kohottamaan paikallisia oloja, mutta Lipetskiä ei voida luokitella sellaiseksi. Motiivina alueen perustamiselle on ilmeisesti pyrkimys kasvattaa siitä suuri teollinen keskittymä

Lipetskin erityistalousalue keskittyy muun muassa kotitalouskoneisiin, kodinelektroniikkaan ja huonekaluihin. Erityistalousalueen perustamisen kustannus tulee arvioiden mukaan olemaan 49 miljoonaa euroa, josta 42 prosenttia tulee federaation budjetista ja loput ulkomaisilta investoijilta. Vuoteen 2008 mennessä alueen odotetaan luoneen 6000 uutta työpaikkaa ja vuoteen 2025 mennessä erityistalousalueen odotetaan työllistävän 13 000 ihmistä. (RIA novosti, 15.2.06.)

Vuoteen 2012 mennessä yli 50 yrityksen odotetaan sijoittuneen erityistalousalueelle. Lipetskin paikallisviranomaisten kotisivujen mukaan huhtikuussa 2007 Kazinkan erityistalousalueelle oli 19 yritystä varmistanut sijoittuvansa, joita olivat mm:

- Italialainen Verniglas (lasitavara)
- Ruotsalainen Elektrolux (pesukoneet)
- Hollantilainen Akzo Nobel (farmaseuttiset tuotteet, päällysteet ja kemikaalit)
- Saksalainen Bosch-Siemens (autojen vara-osat, turvajärjestelmät ja teollisuustarvikkeet)
- Siemens (kodinkoneet)
- Sisu Diesel (moottorit)
- Indesit (pesukoneet)

Lisäksi Pro-mould, Elektrowerkzeuge, Odenwald Faserplattenwerk GmbH, Bundy Refrigeration, METR S.p.A, Vergokan, Signode system GmbH, Viterie Italia Centrale, Ciamaglia, Ekinler elektronik ja Компания "Беепласт" ovat varmistaneet sijoittuvansa erityistalousalueelle. (www.admir.lipetsk.ru, viitattu 28.2.2007). Myös Italialainen kodinkoneiden valmistaja Merloni on ollut yhteistyössä erityistalousalueen suunnitteluvaiheessa (www.rosoez.economy.gov.ru, viitattu 24.7.06).

Kazinkan erityistalousalue on houkuttanut yrityksiä hyvin nopeassa tahdissa, joka osoittaa, että alueella on investointipotentiaalia. Lipetskin perusrakenteet ovat Expert-luokituslaitoksen mukaan keskimääräistä paremmat, joten voidaan olettaa, että aluetta

pidetään melko turvallisena ja houkuttelevana sijoituskohteena. Sijoitusten määrä erityistalousalueelle tulee varmasti lisääntymään, koska markkinoiden läheisyyden ja raaka-aineiden lisäksi alue pystyy tarjoamaan myös erityistalousalue-etuja ja teollisuusinfrastruktuuria.

Koska useat monikansalliset yritykset ovat jo osoittaneet kiinnostuksensa Kazinkan erityistalousalueeseen, voidaan sen ennustaa kasvavan merkittäväksi teollisuuskeskittymäksi Venäjällä ja yhdeksi parhaiten menestyväksi erityistalousalueeksi.

4.3 Alabugan erityistalousalue

Alabuga (Алабуга) on toinen uusista teolliseen tuotantoon keskittyneistä erityistalousalueista. Se sijaitsee 3,8 miljoonan asukkaan Tatarstanin tasavallassa (Республика Татарстан) Jelabugan (Елабуга) kaupungin läheisyydessä. Tatarstan on Venäjän taloudellisesti kehittyneimpiä alueita ja sijaitsee 800 km:n päässä Moskovasta.

Alabuga toimi ennen erityistalousaluestatusta vapaakauppa-alueena. Alue perustettiin vuonna 1998 ja sen lainsäädäntöä uudistettiin vuonna 2003. Vapaakauppa-alue on houkutelut teollista toimintaa alueelle ja vuonna 2005 siellä toimi 30 yritystä, joista seitsemässä on ulkomaista pääomaa. Ulkomainen pääoma on kotoisin Tšekistä, Ruotsista, Saksasta, Turkista, Itävallasta ja Kiinasta. Kaikki vapaakauppa-alueen yritykset ovat suuntautuneet teolliseen tuotantoon ja alueelle on vuosien 2000–2005 välisenä aikana investoitu yli kaksi miljardia ruplaa (noin 60 miljoonaa euroa), alueen yritykset työllistävät noin 5000 ihmistä. (Tatarstanin kaupan ministeriön kotisivut, viitattu 20.9.2006.)

Tatarstanin tasavallan taloudellinen kehitys on ollut positiivista ja se on menestynyt hyvin Venäjän alueiden vertailussa. Vuonna 2006 noin yksi prosentti Venäjälle suunnatuista ulkomaisista sijoituksista suuntautui Tatarstaniin. Lisäksi alueen investointiriskiä pidetään melko pienenä. Tatarstanin tasavallan tuotantoa hallitsevat polttoaineet ja petrokemialliset tuotteet ja alueen osuus Venäjän öljyntuotannosta onkin 6,7 prosenttia (2005). Alueella tuotetaan myös kolmannes Venäjän autonrenkaista, 52 prosenttia Kamaz kuorma-autoista ja 40 prosenttia maan polyeteenistä. Tatarstanissa tuotetaan mm. polyesteriä, polykarbonaattituotteita, polypropeenituotteita ja

polystyreenituotteita, traktorin pyöriä, erikoisajoneuvoja ja autojen alustoja, kotitalouskoneita ja kemikaalien mittausvälineitä.

Alueen teollisuustuotanto ei juuri muutu uuden erityistalousaluestatuksen myötä. **Alaugan erityistalousalueen alkuperäisen suunnitelman mukaan alue keskittyy autoteollisuuden komponenttien ja varaosien sekä kemikaalien valmistukseen. Alueella panostetaan erityisesti muovituotteisiin** johtuen alueen omista raaka-ainevarannoista. (www.rosoez.economy.gov.ru, viitattu 24.7.06.)

Alabugan erityistalousalueen valinnassa painotettiin alueen positiivisia tulevaisuudennäkymiä, maantieteellistä sijaintia, monipuolista teollisuutta, runsaita raaka-ainevarantoja ja hyvin kehittyneitä liikenneyhteyksiä (Ždanov, 22.12.2005). Tatarstanin valintaa erityistalousalueen sijainniksi edesauttoi myös se, että tasavalta on varakas: Tatarstanin tasavalta oli valmis myöntämään tavallista enemmän etuuksia erityistalousalueelle, joista kertyy noin muutamien prosenttien lisästä erityistalousalueen toimijoille muihin erityistalousalueisiin verrattuna. Alabugan valintaa erityistalousalueeksi tuki myös se, että aiemman vapaakauppa-aluealustatuksen mukanaan tuomat etuudet olivat osoittautuneet hyviksi houkuttimiksi alueen investointien kohottamisessa.

Erytistalousalueen tuotannon suuntausta ei voida pitää innovatiivisena tai teknologisenä, vaan se on enemmänkin perinteinen erityistalousalue. Tätä tukee mm. se, että teollista tuotantoa koskevan sopimuksen mukaan venäläisten komponenttien osuuden kokoonpanoteollisuudessa tulee olla vähintään 50 prosenttia (ei koske yrityksen ensimmäisiä toimintavuosia). Vaikuttaakin siltä, että alueella tuotetuilla lopputuotteilla pyritään korvaamaan ja luomaan vastineita tuontituotteille sekä lisäämään lopputuotteiden vientiä, eikä niinkään luomaan uusia innovatiivisia hyödykkeitä. Toisaalta Tatarstanin talouden pääprioriteettina pidetään korkeateknologisen tuotannon lisäämistä kaikilla aloilla ja innovaatiotoiminnan kehitystä (Tatarstanin kaupan ministeriön kotisivut, viitattu 20.9.2006).

Erytistalousalueen aluehallinto saa halutessaan myöntää joitakin erityisvapauksia yrityksille federaation myöntämien etuuksien lisäksi. Tatarstanin aluehallinto onkin laajentanut omia erityistalousalue-etuuksiaan. Taulukosta 4. havaitaan, että voittoveroista maksettava osuus on Alabugan erityistalousalueella neljä prosenttia pienempi kuin normaalisti sekä omaisuusvero ja liikennevero on poistettu.

Taulukko 4: Alabugan erityistalousalueen etuudet

Vero	Veroaste	Osuus budjeteista		
		Valtio	Alueellinen	Paikallinen
1. Voittovero	24,0 %	6,5 %	17,5 %	-
Erityistalousalueen toimija	20,0 %	6,5 %	13,5 %	-
2. Arvonlisävero	18,0 %	18,0 %	-	-
Erityistalousalueen toimija	18,0 %	18,0 %	-	-
3. Omaisuusvero	2,2 %	-	1,1 %	1,1 %
Erityistalousalueen toimijalle	0,0 %	-	0,0 %	0,0 %
4. Maavero	1,5 %	-	-	1,5 %
Erityistalousalueen toimija	0,0 %	-	-	0,0 %
5. Liikennevero	Maksu riippuu ajoneuvon hevosvoimista ja kapasiteetista	-	Maksu riippuu ajoneuvon hevosvoimista ja kapasiteetista	-
Erityistalousalueen toimija	0,0 %	-	0,0 %	-

Lähde: Tatarstanin kaupan ministeriön kotisivut, viitattu 20.9.2006

Tatarstanin kaupan ministeriön kotisivujen mukaan 16.3.2007 mennessä 16 yritystä oli varmistanut tulonsa Alabugan erityistalousalueille. Näitä ovat mm.:

- Hyundai Motor Company (Korea), autojen ja varaosien valmistus
- Gorenje company (Slovenia), kodinkoneiden valmistus
- NALKO (USA), kemikaalien valmistus
- ZASS (Turkki), kodinkoneiden valmistus
- Alabuga International SA (Luxemburg), kodinkoneiden valmistus.

Tatarstanin aluehallinnon mukaan odotettavissa on, että vuoteen 2010 mennessä investointien määrä erityistalousalueella on lisääntynyt 13 miljardiin ruplaan (380 miljoonaa euroa). Lisäksi alueen odotetaan luovan noin 8000 uutta työpaikkaa. (Tatarstanin kaupan ministeriön kotisivut, viitattu 11.2.2007).

Tatarstanin tasavallassa on monia vahvoja elinkeinoelämän aloja ja alue käy aktiivisesti ulkomaankauppaa mm. Saksan ja Alankomaiden kanssa ja erityisesti muovituotteilla. Erityistalousalueen etuudet varmasti lisäävät alueen kiinnostavuutta

yrittäjien sijaintipaikaksi, joten sijoitusten sekä ulkomailta että Venäjältä voidaan odottaa kasvavan Alabugan erityistalousalueella.

5. Uuden erityistalousaluejärjestelmän arvioiminen

5.1 Raaka-aineista korkeateknologian tuottajaksi?

Venäjällä on aikaisempaa kokemusta erityistalousalueista, sillä presidentti Jeltsinin kaudella maahan perustettiin useita erityistalousalueita. 1990-luvulla Venäjälle perustettiin yhteensä yli 20 erityistalousaluetta ja vapaatalousaluetta. Aiemmat erityistalousalueet kuitenkin kaatuivat huonoon suunnitteluun ja väärinkäyttöön, esim. ne toimivat lähinnä kaupankäynnin veronkiertoalueina ja tavaran maahantuontipaikkoina. Tästä syystä vuonna 2005 maassa oli jäljellä vain kaksi erityistalousaluetta: Kaliningrad ja Magadan. Näiden alueiden kehitys on ollut suotuisaa, mutta niistä ei ole tullut suuria menestyksiä, kuten esimerkiksi Kiinan erityistalousalueista. Lisäksi tieto Kaliningradin uudesta erityistalousalueesta vaikutti negatiivisesti Kaliningradin talouteen vuosina 2004–2005, eikä uusia investointeja juurikaan tehty. Erityistalousaluestatus oli kuitenkin selvästi lisännyt investointeja Kaliningradiin, joten aluepolitiikalla on ollut merkittävä vaikutus alueen taloudelliseen kehitykseen. Vuoden 2006 uudistuksessa Kaliningrad ja Magadan säilyttivät erityistalousaluestatusensa, joten odotettavissa on, että myös nämä erityistalousalueet tulevat hyötymään uudesta erityistalousaluelaista. Vuoden 2006 lopulla oli jo havaittavissa merkkejä investointihankkeiden huomattavasta lisääntymisestä Kaliningradissa.

Uudet erityistalousalueet poikkeavat edellisistä erityistalousalueista monissa kohdin. Uusien alueiden halutaan keskittyvän teknologian kehittämiseen ja käyttöönottoon sekä edesauttavan jalostavaa teollisuutta ja tuotekehitystä. Samalla uudet erityistalousalueet poikkeavatkin lähes kaikista maailmalla olevista erityistalousalueista: yleisesti erityistalousalueita on käytetty lisäämään investointeja yleisesti ilman alakohtaisia vaatimuksia. Uuden erityistalousaluelain tarkoitus on myös tehostaa toimintaa ja samalla lisätä valtionhallinnon kontrollia.

Uudessa laissa on keskitytty väärinkäytöksen estämiseen lukuisilla eri keinoilla. Uusi lainsäädäntö perustuu yhtenäisiin sääntöihin, jotka keskittyvät yritystoiminnan

kehittämiseen. Lisäksi käytössä on ns. yhden luukun periaate (one window principle), jonka kautta erityistalousalueen toimijat voivat hoitaa useimmat byrokraattiset asiat, eikä toimijoiden välttämättä tarvitse neuvotella liiketoimista paikallisviranomaisten kanssa. Yhtenäinen käytäntö helpottaa erityisesti ulkomaisia yrittäjiä, jotka eivät ole tottuneet venäläiseen liiketoimintaan ja samalla yhtenäistää ja tasa-arvoistaa liiketoimintakäytäntöjä. Erityistalousalueiden johtamistapa ja paikallisviranomaisten päätäntävällän minimointi todennäköisesti on hyvä ratkaisu, koska silloin taataan tältä osin kaikille erityistalousalueen yrityksille samat lähtökohdat. Viranomaisten toiminnassa Venäjällä on eroavaisuuksia siitä huolimatta, että valtakunnalliset lait määräävät liike-elämän peruspelisäännöt. Paikallisilla päättäjillä on usein riittävästi toimivaltaa lisätäkseen alueellisia erikoisuuksia ja usein investointeja tekevät yrittäjät joutuvat tekemisiin nimenomaan paikallisten toimeenpanevien viranomaisten kanssa. Toimintoihin liittyvää epävarmuutta vähentää myös se, että yritys voi menettää erityistalousaluestatuksen vain oikeuden päätöksellä.

Tällä hetkellä ulkomaiset yritykset voivat Venäjän voimassa olevan lainsäädännön mukaan perustaa yhteisyrityksiä tai sataprosenttisesti omistuksessaan olevia tytäryhtiöitä. Venäjän maanomistusta koskeva lainsäädäntö ei vielä kaikilta osin ole selvä, joten erityistalousalueen osalta huomattava etu on se, että yritys voi hankkia omistukseensa tontin, jolla se toimii. Maan ostaminen tosin tulee mahdolliseksi vasta yrityksen rakennettua tuotantotilansa kyseiselle tontille. Erityistalousalueiden maa-alaa koskevat määräykset ovat melko tiukkoja: Erityistalousalueen maan tulee olla alun perin julkisen vallan omistama ja sen hallinnasta vastaa Federal Agency. Yritykset saavat käyttää maata ainoastaan siihen tarkoitukseen, jota varten se on alun perin vuokrattu, eikä maata saa pantata eikä vuokrata edelleen. Tämä taas saattaa haitata projektien rahoitusta, koska yleisesti käytetty tapa yritysrahoituksessa on pantata omaisuutta.

Venäjän erityistalousalueet ovat vapaita tullialueita, eli tullimaksuja ei tarvitse maksaa, jos tuotteet on ilmoitettu etukäteen ja ne käytetään erityistalousalueilla. Erityistalousalue on tullitarkastuksen alue ja tavarat tuodaan ja viedään alueelle tulliviranomaisten luvalla. Lisäksi tulliviranomaisilla on lain mukaan oikeus vaatia todistuksia tavaroiden käyttötarkoituksesta tulon, siellä käytön ja sieltä poistumisen yhteydessä. Tullaustoimenpiteiden toiminta käytännössä ei tosin ole vielä selvä. Erityistalousalueen tullittomuutta on käytetty myös muualla maailmassa ja usein tullittomuus on toiminut hyvänä kannustimena yrityksille. Tullittomuuden hyöty riippuu

erityisesti tuontitullin suuruudesta, mutta Venäjän liittyessä WTO:n jäseneksi, tullittomuuden merkitys erityistalousalueen etuna vähenee.

Tarkasteltaessa perusteita Venäjän uusien erityistalousalueiden luomiseksi, voidaan perusteita ja lähtökohtia pitää haasteellisina. Uutta teknologiaa edustavien alojen kehitys ja uusien tuotetyyppien valmistus (Erityistalousaluelaki, artikla 3) syntyy useimmiten alan yritysten kilpailun tuloksena. Venäläiset yritykset eivät juuri ole keskittyneet edellä mainittuihin aloihin, joten innovatiivista toimintaa pyritään saamaan aikaan erityistalousalueilla. Voidaankin todeta, että erityistalousalue ei pysty ratkaisemaan teknologia-alan haasteita, koska etuisuudet yksinään eivät takaa kilpailukykyisen teollisuuden syntymistä. Lisäksi riittämätön rahoitus, toiminnan tehottomuus, liiallinen valtion sääntely, tutkimuksen ja kehitystoiminnan tulosten puutteellinen kaupallistaminen, T&K-toiminnan tukiorganisaatioiden kehittymättömyys sekä julkisen vallan ja yritysten yhteistyön vähyys haittaavat venäläistä innovaatiotoimintaa.

Esimerkiksi tuontitullien poistaminen ei juuri vaikuta ohjelmistotuotannon kehitykseen, koska yrityksille on tärkeämpää olla siellä, missä on osaavaa työvoimaa. Uuden teknologian kehittämisen ja käyttöönoton erityistalousalueiden tärkein kasvuedellytys perustuu koulutettuun työvoimaan. Esimerkiksi Suomeen on kehittynyt voimakas IT-ala, vaikka kustannukset ovat kohtuullisen korkeat. Vaikka yritykset pystyisivätkin säästämään kustannuksissaan erityistalousalueilla, voi olla, että korkeammat logistiikkakustannukset, työvoiman puute ja samalla keskustan vetovoima aiheuttaa sen, että yritykset mieluummin sijoittuvat kaupunkien keskustaan kuin hieman sivummalla olevalle erityistalousalueelle.

5.2 Erityistalousalueiden vaikutus Venäjän talouteen ja investointeihin

Venäjällä investoidaan suhteellisen vähän talouden tarpeisiin nähden eli investointiaste on vain noin 18 prosenttia bruttokansantuotteesta. Taso on sama kuin monissa kehittyneissä markkinatalousmaissa, mutta Venäjän kehittyville markkinoille investointiaste ei ole riittävä. Lisäksi investoinnit kasvavat tarpeisiin nähden melko hitaasti. Yhtenä pääsyyinä ulkomaisten investointien vähäisyydelle Venäjällä on ollut taloudellinen ja poliittinen epävakaus, jotka ovat vaikuttaneet kielteisesti yleiseen investointi-ilmapiiiriin maassa. Talouden epävakaa kehitys, viranomaisten toimintatavat, korruptoituneisuus, byrokratia, kehittymättömät pääomamarkkinat, valtarakenteiden

horjuminen ja jatkuvat poliittiset muutokset ovat luoneet epävarmuutta yritysten toimintaympäristössä ja ovat heikentäneet ulkomaisten sijoittajien luottamusta maahan.

Venäjä pyrkii parantamaan investointi-ilmapiiriään mm. erityistalousalueilla, joiden myös odotetaan lisäävän teknologista osaamista. Erilaiset teknologiakeskukset maailmalla ovat toimineet mallina Venäjän teknologisia erityistalousalueita suunniteltaessa. Esimerkiksi Unkarissa on tällaisiin keskuksiin syntynyt vuosina 1997 – 2005 yli 140 000 uutta työpaikkaa. Teknologiakeskusten kehittäminen on selvästi edesauttanut alueellista kehitystä, yritysten perustamista ja antanut mahdollisuuden estää teollisuuden kuihtumista. Syntyneet uudet työpaikat liittyvät yleensä huipputeknologian ja edellyttävät korkeatasoista erityisosaamista teollisuuden muutoksista johtuviin haasteisiin vastaamiseksi. (Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto, CCMI/025, 14.12.2005.) Teknologisen osaamisen edistämiseksi Venäjän uudet erityistalousalueet ovat hyvä vaihtoehto, lisäksi erityistalousalainsäädäntö velvoittaa yrityksiä teknologiseen ja innovatiiviseen toimintaan ja käyttöönottoon (Eryitystalouslaki luku 6).

Venäjän taloudellisen kehityksen ja kaupan entisen ministerin Juri Ždanovin mukaan Venäjän hyöty pelkästään Alabugan ja Lipetskin uusista erityistalousalueista seuraavan 20 vuoden aikana on 50 miljardin ruplan luokkaa ja noin 20 000 uutta työpaikkaa. Lisäksi neljän teknologia-alueen odotetaan tuovan 180 miljardia ruplaa valtion budjettiin, sekä lisäksi 52 000 työpaikkaa. (www.kommersant.com, viitattu 24.5.2006.) Odotettua rahallista hyötyä voidaan pitää melko suurena, mutta toisaalta erityistalousalueilla on kapasiteettia ja edellytykset saavuttaa tavoite, jos alueet todella tulevat työllistämään yhteensä 72 000 ihmistä.

Voidaan myös olettaa, että erityistalousalueiden luomat uudet työpaikat teknologia-alalle kannustavat hyvin koulutettua väestöä jäämään kotimaahan. Venäjältä lähtee vuosittain tuhansia korkeasti koulutettuja ihmisiä ulkomaille parempien ja kiinnostavimpien työolojen vuoksi, joten erityistalousalueilta odotetaan myös tässä suhteessa parannusta.

Edistääkseen teknologia-alan kehitystä, Venäjä on pannut uudessa erityistalousaluelaisissa suurta painoarvoa verotuksen pienentämiseen. Veroalennukset ovatkin tärkeitä erityisesti korkeateknologiayrityksille, koska niille työkustannukset ovat avainasemassa. Luxoft IT-yrityksen mukaan erityistalousalueella se saa 20 prosenttia

enemmän työtunteja samalla kustannuksella (www.kommersant.com, viitattu 24.5.2006.) Voidaankin päätellä, että työvoiman, kustannustason ja osaamisen ollessa kunnossa, verotuksen pienentämisellä pystytään vaikuttamaan yrityksen sijaintipäätökseen. Eurooppalaisen mittapuun mukaan Venäjän verotus on kuitenkin suhteellisen lievää, joten venäläisen verojärjestelmä ei ole syy investointien vähyteen. Hirvensalon ja Lausalan (2001) mukaan verottomuuden rahallinen painoarvo ei ikinä kompensoi yleistä poliittista riskiä ja heikkoa infrastruktuuria.

Verrattaessa muita Venäjän teollisuusalueita erityistalousalueisiin, kustannustasoissa on havaittavissa merkittäviä eroja. Venäjän taloudellisen kehityksen ja kaupan ministeriön laskelmien mukaan Venäjän erityistalousalueella toimivien yritysten kustannussäästö olisi vajaan 30 prosentin luokkaa verrattuna normaaliin toimintaympäristöön Venäjällä. Kymmenen prosenttia kustannussäästöistä johtuu valtion tekemistä investoinneista ja viisi prosenttia veromyönnytyksistä. Hallinnointikustannuksien keskittämisestä syntyy 5-7 prosentin säästöt. Erityisesti verovapaan tuonnin merkitys on usein huomattava etu Venäjällä (riippuu yleisistä tuontitulleista), joten erityisesti teollisten erityistalousalueiden yritysten voidaan olettaa hyötyvän erityistalousaluestatuksesta.

Huomattavista etuuksista huolimatta, Kommersantissa julkaistujen haastattelujen mukaan erityistalousalueet eivät aina vaikuta yritysten investointipäätöksiin. Esimerkiksi Hyundai oli alkuperäisen suunnitelman mukaan perustamassa tehdasta Alabugan erityistalousalueelle. Hyndain johto ei kuitenkaan halunnut odottaa erityistalousalueen syntyä, vaan päätti perustaa tehtaan lähelle Elabugaa. Hyndain johdon mukaan on tärkeämpää mennä Venäjän markkinoille mahdollisimman pian. (www.kommersant.com, viitattu 24.5.2006). Tästä voidaan päätellä, että yritysten nopea etabloituminen markkinoille on joissakin tapauksissa ensisijaista. Erityistalousalueen luomat kustannussäästöt eivät saaneet ainakaan Hyundaiä lykkäämään suunnitelmiaan noin vuodella ja osoittaa, että kasvavat markkinat sinänsä ovat tärkein tekijä investoinnille.

Kasvavat markkinat ja erityistalousalueille myönnetyt etuudet varmasti pystyvät houkuttelemaan uusia investointeja. On kuitenkin huomioitava, että Venäjällä toimii jo useita yrityksiä, jotka ovat perustaneet toimitilat muualle, eivätkä pääse hyötymään uusista erityistalousalueista. Tämä voi aiheuttaa vääristymiä kilpailuun, jos uudet

yrietykset saavat huomattavan kilpailuedun erityistalousalueesta. Jo olemassa olevien yritysten on hankalampi toimia kannattavasti toisten saadessa huomattavia etuuksia.

Uusi erityistalousaluelaki ei tue voittojen uudelleen investointia, kuten ei normaali verolakikaan. Sitä voidaan pitää Venäjällä sijoitusten kannalta negatiivisena asiana. Muissa entisissä sosialistimaissa voittojen uudelleeninvestointi on toiminut hyvin ja saanut aikaan huomattavasti uusia investointeja. Esimerkiksi Virossa suurimman osan ansaituista voitoista yritykset ovat sijoittaneet uudelleen mm. tuotannon laajennuksiin ja kokonaan uusiin yrityksiin. Virossa toimivat yritykset on vapautettu voittojen verotuksesta niin kauan kuin ne ovat jakamatta.

Suurten investointien konkretisoituminen riippuu investointi-ilmapiiristä, jossa Venäjällä edelleen on parantamisen varaa. Viime vuosien myönteisestä kehityksestä huolimatta on muistettava, että kansainvälisesti katsottuna ulkomaiset investoinnit Venäjälle ovat edelleen pieniä ja riskit koetaan suuriksi. Ulkomaiset investoinnit myös vaihtelevat huomattavasti Venäjän sisällä. Investointien alueelliseen kohdentumiseen vaikuttaa talouden ja teollisuuden kehityksen lisäksi ennen kaikkea alueen lainsäädännölliset ja poliittiset investointiriskit, perusinfrastruktuuri sekä työvoiman tarjonta. Ulkomaiset yritykset tarvitsevat vakaita oloja, tasapuolista kohtelua ja yritystoimintaa tukevaa infrastruktuuria.

5.3 Erityistalousalueiden hallinnon merkitys investoinneille

Ulkomaisten yritysten ongelmana Venäjällä ovat usein paikallisten viranomaisten toimintatavat, byrokratia ja korruptoituneisuus. Viranomaisten toiminta voi olla mielivaltaista ja henkilökohtaiset intressit saattavat vaikuttaa päätöksiin. Viranomaisten toimintatavat saattavat hankaloittaa erityisesti ulkomaalaisomisteisten yritysten toimintaa aiheuttamalla niille ylimääräisiä kustannuksia ja tehottomuutta. Julkinen valta myös sääntelee yritystoimintaa pikkutarkasti. Yhtenäisen lainsäädännön vajavuus ja tulkintaerot voivat johtaa ennalta arvaamattomiin ja jopa kohtuuttomiin muutoksiin, joka voi hankaloittaa yritysten käytännön asioiden hoitoa ja päivittäistä operatiivista toimintaa. Viranomaisten toimintatavat myös heikentävät ulkomaalaisten sijoittajien luottamusta ja mielenkiintoa alueeseen. Ne hidastavat ja saattavat jopa estää ulkomaisten investointien kehittymistä alueella. Lisäksi riskien ottoa pyritään välttämään, jos yrityksen omaisuuden suojaa pidetään heikkona.

Erytistalousalueiden luomisessa Venäjällä on pyritty vähentämään viranomaistoimintaan liittyviä ongelmia. Erytistä huomiota osakseen ovat saneet byrokraatia, jota pyritään vähentämään yksinkertaistetuilla lupamenettelyillä. Hallinnollisena tavoitteena on yksinkertainen malli eli liittovaltion alainen "Federal Agency for the Special Economic Zones", joka on talouskehitysministeriön alle perustettu virasto, ja joka hoitaa erityistalousalueiden hallinnon ja raportoi erityistalousalueiden kehityksestä suoraan talouskehitysministeriölle.

Federal Agency hallinnoi kaikkia alueellisia vyöhykkeitä ja jonka kanssa mm. vyöhykkeille investoivat yritykset hoitavat sopimusasiansa ilman paikallisviranomaisia. Tämän yhteydessä on "Observation Council", johon mm. investoijat saavat edustajansa. Investoijalla on käytössään ns. yhden luukun palvelumalli, jonka odotetaan helpottavan yritystoimintaa erityistalousalueilla. Yhden luukun kautta yritys pystyy siis hoitamaan useimmat asiat, kuten verotukseen ja lupa-asioihin liittyvät toiminnot. Yhden luukun palvelumalli todennäköisesti auttaa yhtenevään, tehokkaaseen ja oikeudenmukaiseen järjestelmään, jossa yksittäisten tahojen ja ihmisten vaikutusvalta on pystytty minimoimaan.

Venäjän odotukset erityistalousalueiden tuomasta menestyksestä ovat huomattavia ja joissakin yhteyksissä on viitattu Yhdysvaltain Piilaaksoon. Onkin ilmeistä, että Piilaakson kaltaiset menestystarinat ovat synnyttäneet Venäjällä ylioptimistisia odotuksia julkisen intervention mahdollisuuksista uusien kasvukeskittymien synnyttämisessä. Toisaalta Piilaakson esimerkki osoittaa, että kasvukeskittymiä ei luoda, vaan syntyäkseen ne vaativat otolliset olosuhteet ja ehkä jopa myös onnea.

Erytistalousalueilla pystytään vaikuttamaan positiivisesti toimintaympäristöön, mutta ne eivät kuitenkaan pysty ratkaisemaan teknologia-alaa vaivaavia ongelmia kokonaisuudessaan. Voisikin olla hyödyllistä tukea innovaatiotoimintaa maanlaajuisesti, eikä vain tietyn alueen yrityksiä. Esimerkiksi Venäjän IT-ala nojaa vahvaan luonnontieteellisen koulutuksen perinteeseen, mutta kärsii liiketoimintakoulutuksen sekä erityisesti IT-liiketoimintaosaamisen puutteesta.

Taulukossa 5. on SWOT-analyysi, jolla arvioidaan federaation kannalta uusia erityistalousalueita toimintaympäristönä. Uusien erityistalousalueiden vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia käydään läpi sen perusteella, mitä odotuksia niihin on kohdistettu. SWOT-analyysi on laadittu olemassa olevien tietojen pohjalta, mutta se sisältää myös arvioita tulevasta.

Taulukko 5: SWOT-analyysi erityistalousalueista venäläisenä toimintaympäristönä

Vahvuudet	Heikkoudet
<ul style="list-style-type: none"> - Uusi järjestelmä, josta hyötyä yrityksille - Teknologiatuotteiden kasvava kysyntä, erityisesti Venäjällä - Yhden luukun palvelumalli - Hallinnointi (mm. One Window Principle) - Työvoiman korkea koulutuksellinen pohja ja työvoiman saatavuus - Edullisempaa työvoimaa tarjolla kuin Euroopassa - Valtion tuki erityistalousalueille (mm. innovaatiotoiminnalle ja infrastruktuurille) - Yrityksille pystytään antamaan kustannushyötyjä 	<ul style="list-style-type: none"> - Kokemuksen puute teknologisista erityistalousalueista - Erilaiset liike- ja toimintatavat kuin esimerkiksi Euroopassa - Puutteellinen ja vanha infrastruktuuri - Innovaatiotoiminnan kehittymättömyys - Valtion vahva rooli innovaatiotoiminnan luomisessa ja rahoittamisessa - Paljon byrokratiaa esim. tullattaessa - Nopea kustannusten nousu - Valtion vahva asema markkinoilla ja kotimaisten yritysten suosiminen jollain aloilla - Rahoitusmarkkinoiden kehittymättömyys
Mahdollisuudet	Uhat
<ul style="list-style-type: none"> - Talouden rakenteiden monipuolistaminen - Kilpailukyvyyn ja tuottavuuden paraneminen - Kehittää liiketoimintaa länsimaisempaan suuntaan - Uusien innovaatioiden syntyminen ja niiden positiiviset ulkoisvaikutukset - Hyödyntää maan valmiiksi korkeasti koulutettua työvoimaa - Positiivinen muuttovoitto uusien työpaikkojen vuoksi - Houkutella runsaasti investointeja - Infrastruktuurin kehittäminen modernimmaksi - Luoda uusia työpaikkoja teknologia- ja muille innovatiivisille aloille. - Kehittää alueellista hyvinvointia 	<ul style="list-style-type: none"> - Alueet eivät houkuttele sijoituksia - Väärinkäyttöksiä ei pysytä estämään - Alueiden innovaatiotoiminta jää vähäiseksi niiden keskittyessä tuotantoon - Palkkakustannusten, inflaation ja muiden kustannusten huomattava nousu - Vähän kokemusta erityistalousalueiden johtamisesta - Epäonnistumiset alueiden toiminnassa ja johtamisessa esim. infrastruktuurin myöhästymisen - Erityistalousalueet tulevat riippuvaisiksi valtion tukitoimista

5.4 Erityistalousalueiden vertailua

Venäjän uusilla erityistalousalueilla lähtökohdat ovat erilaiset kuin 1990-luvulla perustetuilla erityistalousalueilla. Esimerkiksi tietoliikenteen huima kehitys on aiheuttanut sen, että liiketoiminta ei enää ole yhtä tiiviisti sidottu tiettyyn paikkaan. Yhä useammin tuotannossa on suhteellisen kalliita hyödykkeitä bulkkitarvaiden sijasta. Esimerkiksi Puolan erityistalousalueille on vuosina 2005 ja 2006 avattu runsaasti uusia

tuotantolaitoksia ja linjoja, jotka valmistavat taulu- ja plasmatelevisioita. Venäjän uudet teolliset erityistalousalueet ovat samankaltaisia kuin jo olemassa olevat alueet maailmalla. Uutta Venäjän teollisissa erityistalousalueissa on voimakas pyrkimys kehittää uusia teknologisia tuotteita ja yhden luukun palvelumalli.

Teknologisista erityistalousalueista ei juuri ole aikaisempaa kokemusta, mutta muunlaiset teknologiset keskittymät kuten teknologiakeskukset ovat osoittautuneet hyödyllisiksi. Venäjä uusilla teknologisilla erityistalousalueilla on samoja piirteitä kuin teknologiakeskuksilla, kuten että ne on perustettu oppilaitosten läheisyyteen. Myönnetyt erityistalousalue-etuudet investointien houkuttelemiseksi kuitenkin tekevät niistä enemmän kaupallisempia kuin teknologiakeskukset. Teknologisissa keskuksissa yritykset, koulutuskeskukset ja julkiset tai yksityiset tutkimuslaitokset tekevät läheistä yhteistyötä kehittäen alueellista osaamista. Venäjän pyrkiikin erityistalousalueilla saamaan kehitystä erityisesti teknologisille aloille, joilla pyritään parantamaan maan kilpailukykyä. Alueiden päätarkoitus ei siis ole väestön olojen parantaminen.

Verrattaessa Venäjän uusia erityistalousalueita muissa maissa olemassa oleviin erityistalousalueisiin, ehkä merkittävin ero on se, että Venäjän uudet erityistalousalueet on perustettu kehittyneille alueille, kuten Moskovaan ja Pietariin. Esimerkiksi Puolan ja Kiinan erityistalousalueet on perustettu köyhille ja heikosti kehittyneille alueille, joissa pääelinkeinona oli usein maatalous. Lisäksi Puolan alueet perustettiin erityisesti suuresta työttömyydestä kärsiville alueille. Venäjän erityistalousalueiden tärkein tehtävä on monipuolistaa maan tuotantorakenteita eikä niinkään lisätä perinteistä teollisuustoimintaa, joka oli aiemmin perustettujen alueiden päätarkoitus. Erityisesti teknologisis-innovatiiviset erityistalousalueet ovat toistaiseksi ainutlaatuisia maailmalla.

Venäjän odotukset erityistalousalueiden tuomasta menestyksestä ovat huomattavia ja joissakin yhteyksissä on viitattu Yhdysvaltain Piilaaksoon. Onkin mahdollista, että Piilaakson kaltaiset menestystarinat ovat synnyttäneet Venäjällä ylioptimistisia odotuksia julkisen intervention mahdollisuuksista uusien kasvukeskittymien synnyttämisessä. Toisaalta Piilaakson esimerkki osoittaa, että kasvukeskittymiä ei luoda, vaan syntyäkseen ne vaativat otolliset olosuhteet ja ehkä jopa myös onnea.

Suuri erottava tekijä Venäjän ja Kiinan erityistalousalueiden välillä on niiden toiminnan laatu. Kiinan alueet keskittyvät pitkälti työvoimavaltaiseen halpatuotantoon, koska

maassa on runsaasti edullista työvoimaa saatavilla. Venäjällä työvoimakustannukset ovat huomattavasti korkeammat kuin Kiinassa. Lisäksi Venäjän palkkakustannukset ovat nousseet huomattavasti viime vuosina. **Venäjä perustaakin erityistalousalueiden menestyksen enemmän koulutettuun ja laadukkaaseen työvoimaan kuin määrään ja edullisuuteen.** Se on ymmärrettävää, koska Venäjällä on runsaasti hyvin koulutettua väestöä, joka toimii pohjana tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa ja joka oikein motivoituna on hyvin työskentelevä. Resurssihakuisille yrityksille Venäjän erityistalousalueet voivat olla strategisesti erinomaisia sijaintipaikkoja.

Dunningin (1993) mukaan yritystä motivoi ja kannustaa lähtemään investoimaan kansainvälisille markkinoille lähinnä resurssien-, markkinoiden-, tehokkuuden- tai strategisten ominaisuuksien ja omaisuuden tavoittelu. Näitä tekijöitä on eritelty taulukossa 6, ja pyritty selvittämään, mitkä ovat kyseisen alueen vahvuudet tai heikkoudet tekijöiden osalta. Markkinahakuisille yrityksille Moskovan ja Pietarin erityistalousalueet ovat mielenkiintoisimmat, koska väestön ostovoima alueella on muuta maata korkeampi. Tehokkuutta tavoittelijoille yrityksille syrjäisemmät erityistalousalueet tarjoavat halvempaa työvoimaa ja tuotantoon tarvittavia raaka-aineita, mutta toisaalta kaikki erityistalousalueet houkuttelevat tehokkuushakuisia yrityksiä, koska ne tarjoavat kustannussäästöjä muuhun maahan verrattuna. Strategisten ominaisuuksien tavoittelu taas toteutuu erityisesti teknologisilla erityistalousalueilla, koska samalla alueella toimii useita saman alan yrityksiä.

Eryistalousalueen toimivuus ulkomaisten sijoitusten houkuttelemiseksi ja viennin edistämiseksi näyttäisi olevan suoraan yhteydessä sijaintiin, infrastruktuurin tasoon, toimitilojen saatavuuteen ja niiden tasoon, hallituksen toimintaan ja kannustintöimenpiteisiin. Eryistalousalueiden sijainti lähellä satamaa tai lentokenttää tai suuren kaupungin läheisyys houkuttelevat yrityksiä ja siten myös sijoituksia. Logistisesti hyvät erityistalousalueet todennäköisesti menestyvät kilpailussa paremmin. Asutuksen läheinen sijainti tyydyttää työvoiman saannin, jolloin se osaltaan edesauttaa keskeyttömään tuotannon saavuttamiseen. Alue tarvitsee runsaasti ulkopuolista työvoimaa, joten liikkumisen tulee olla joustavaa ja sen esteet mahdollisimman pienet. Lisäksi hyvät kulkuyhteydet ja palvelut ovat tärkeitä tekijöitä monille tahoille. Eryistalousalueen toiminnan kannalta erityisen tärkeä suuntaviiva on avoin politiikka ja avoimuus, päämääränä tulee olla rajojen avaaminen, ei oman alueen yrittäjyyden

suojelu. Päätöksien ja toiminnan nopeudella on tärkeä asema erityistalousalueen toimivuuteen. (Knoth, 2000; Schweinberger 2003; Peng, 1995.)

Taulukossa 7. on Venäläisen Ekspert-toimiston arvio, jossa Venäjän eri alueet on laitettu paremmuusjärjestykseen sijoille 1 – 89 ja taulukkoon on poimittu ne alueet, joissa on erityistalousalue. Investointiolosuhteiden arviointi on kuitenkin vain suuntaa antava ja jatkuvasti muuttuva. Pietarin on arvioitu Venäjän riskittömimmäksi alueeksi investoijan kannalta jo kolme vuotta perättäin ja Moskovassa on merkittävin investointipotentiaali. **Erytistalousalueiden vaikutus ei näy investointipotentiaaliluokituksessa Pietarin ja Moskovan kohdalla, ja niiden sijoitus oli sama edellisenä vuotena. Tatarstanin sijoitus investointipotentiaaliluokituksessa aleni yhden sijan, mutta Lipetskin sijoitus on parantunut neljä sijaa, ja Tomskin sijoitus parani viisi sijaa.** Erytistalousalueilla saattaa siis olla vaikutusta edellä mainittujen alueiden sijoituksen paranemiseen.

Taulukko 6: Suorien investointien sijaintiin vaikuttavien tekijöiden arviointia Dunningin jaotusta soveltaen

	Pietarin ETA	Dubna	Zelenograd	Tatarstanin Alabuga	Lipetsk	Tomsk
1. Markkinoiden koko ja kasvu	Korkea	Korkea	Korkea	Normaali kysyntä	Normaali kysyntä	Normaali kysyntä
2. Luonnonvarat ja muut resurssit sekä näiden tarjonta	Ei erityisiä luonnonvaroja, keskihintainen osaava työvoima	Yliopistot, melko pieni kaupunki, pääkaupungin läheisyys nostaa hintoja	Pääkaupunki-seudun korkea kustannustaso	Runsaasti luonnonvaroja	Runsaasti luonnonvaroja sekä työvoimaa	Jonkun verran luonnonvaroja, paljon koulutettua työvoimaa
3. Tuotantokustannukset, laatu ja tuottavuus	Kustannukset keskitasoa, laatu ja tuottavuus hyvä	Kustannukset korkeat johtuen pääkaupunkiseudun läheisyydestä	Kustannukset korkeat johtuen pääkaupunkiseudun läheisyydestä	Keskitasoa	Keskitasoa	Keskitasoa
4. Kansainvälisten liike- ja viestintäyhteyksien kustannukset	Matalat johtuen sijainnista	Matalat	Matalat	Korkeahkot	Matalat	Erittäin korkeat johtuen sijainnista
5. Investointeja kannustavat (tai haittavat) insentiivit	Paljon ulkomaisia sijoituksia, erityisesti suomalaisten yritysten suosiossa.	Perinteinen tiedekaupunki, melko pieni, mutta lähellä Moskovaa	Pääkaupunkiseudun suuret markkinat, kokemusta elektroniikan kehitystyöstä	Rikas alue, itsenäinen alue Venäjällä	Entuudestaan paljon ulkomaisia yrityksiä, melko lähellä Moskovaa	Kukana Siperiassa. Vähemmän kilpailua
7. Infrastruktuurin tila	Hyvä, mutta kallis	Hyvä	Heikohko	Hyvä	Hyvä	Heikohko
8. Kielelliset, ideologiset, kulttuuriset, poliittiset ja liiketaloudelliset eroavaisuudet	Melko länsimaiset toimintatavat, paljon ulkomaisia yrityksiä	Historia venäläisenä tiedekaupunkina, ei juuri ulkomaisia yrityksiä	Pääkaupunkiseudulla, joten totuttu ulkomaisiin yrityksiin ja toimintatapoihin	Jonkun verran ulkomaisia yrityksiä	Alueella on ulkomaalaisia yrityksiä, joten kokemusta ulkomaisista yrityksistä	Vähän ulkomaalaisia yrityksiä
9. Sosiaalis-taloudellisen kehityksen taso	Keskitasoa korkeampi	Keskitasoa korkeampi	Keskitasoa korkeampi	Keskitasoa korkeampi	Keskitasoa korkeampi	Kehitys keskitasolla

Taulukko 7: Erityistalousalueiden sijoittuminen erityyppisten riskien suhteen Venäjän 89 alueen keskinäisessä vertailussa vuosina 2003-2004

Alue	Vähiten investointi-riskejä omaavat alueet 2005-2006	Sijoitus investointi-potentiaali luokituksessa 2005-2006	Alueen ominais-riski, kun koko Venäjän riski on 1.	Lain-sää-dännölinen	Poliitti-nen vaka-us	Talou-dellinen asema	Rahoituk-sellinen asema	Sosi-aalinen asema	Muutos riskiluoki-tuksessa verrattuna vuosiin 1998-1999
Pietarin kaupunki	1	2	0,87	52	76	6	2	3	-1
Tatarstanin tasavalta	5	10	0,89	64	2	23	27	17	-3
Moskovan alue	19	3	0,90	9	28	8	14	40	-2
Lipetskin alue	2	34	0,95	42	55	21	25	5	6
Moskovan kaupunki	9	1	0,96	76	34	1	1	1	-14
Tomskin alue	18	39	0,98	7	40	7	3	37	13

Lähde: Filippov ym., 2006, www.finpro.fi, viitattu 25.8.2006

6. Erityistalousalueiden vaikutus Suomeen

Venäjä on Suomen merkittävimpiä kauppakumppaneita ja siitä on tullut suomalaiselle ja ulkomaiselle liike-elämälle houkutteleva investointikohde. Ulkomaiset yritykset ovat investoineet Venäjälle suuren paikallinen kysynnän vuoksi ja kohdemarkkinoiden kokoa ja kasvupotentiaalia voidaan edelleen pitää merkittävinä. Erityisesti Pietarin erityistalousalue on mielenkiintoinen kohde suomalaisille yrityksille: Pietarista on tullut suomalaisille yrityksille lähes yhtä tuttu toimintaympäristö kuin Virosta, ja suomalaisten investointien osuus Pietarin ulkomaisista investoinneista vuonna 2006 oli noin neljä prosenttia. Erityistalousalueet luovat mahdollisuuksia suomalaisten yritysten kasvuun esimerkiksi edullisten kustannusten, osaamisen ja verkostojen yhdistäminen kautta.

Keskinäinen työnjako Venäjän ja Suomen välisessä kaupassa on selkeä. Venäjä ei juurikaan kilpaile Suomen kanssa, vaan keskinäinen kauppa on lähinnä täydentävää. Venäjä vie Suomeen raaka-aineita ja energiaa, joita Suomessa jalostetaan. Suomi taas vie Venäjälle jatkojalostettuja tuotteita, kuten tuotantovälineitä ja muita kehittyneitä tuotteita.

Ainakin yksi suomalainen yritys, Technopolis, on mukana Pietarin erityistalousalueen kehittämisessä. Vuoden 2007 aikana Pietariin perustetaan suomalais-venäläinen innovaatiokeskus, jonka tarkoituksena on tukea yrityksiä toiminnan alkuvaiheissa, kuten liikekumppanien haussa, riskirahoituksen hankkimisessa ja markkinatutkimusten teossa. Suomalainen Technopolis allekirjoitti aiesopimuksen Pietari kaupungin kanssa toimipaikan avaamisesta Pietariin jo ennen valtion järjestämää kilpailua erityistalousalueista.

”Allekirjoituksen jälkeen tuli selville, että Neudorf sisältyy Pietarin erityistalousalueeseen. Technopolis pääsi mielenkiintoiselle alueelle, sai siihen aluevarauksen ja toisaalta tuki myös Pietarin kaupungin hakemusta erityistalousalueeksi, tai ainakin on luonnollista olettaa näin”. (Antti Pätilä)

Technopoliksesta ei kuitenkaan tullut erityistalousalueen toimijaa. Taloussanomien 19.5.2006 uutisen mukaan Technopolis ei saanut lupaa rakentaa Neudorfin erityistalousalueelle, koska erityistalousalainsäädännön mukaan erityistalousalue on tarkoitettu tuotannolliseen toimintaan ja Technopoliksen katsotaan olevan kiinteistöyhtiö. Erityistalousalueen sijaan Technopolis rakentaa Pulkovin lentokentän lähialueelle 80 000 m² teknologiakeskuksen.

24.5.2006 tehty haastattelu kuitenkin selvittää, että erityistalousalue ei ainakaan Technopolikselle ollut määräävä tekijä sen sijoituksessa Venäjälle ja Pietariin (Antti Pätilä)

Vaikka Venäjän tietoteknologia-ala kasvaa voimakkaasti, suomalaisten aktiivisuus markkinoilla näyttää jääneen toistaiseksi vähäiseksi. Arvioitaessa suomalaisten yritysten kiinnostusta erityistalousalueisiin, on selvää, että Venäjän poliittisella ja institutionaalisella kehityksellä on vaikutuksensa sijoituspäätöksiin.

Taulukossa 8. on arvioitu SWOT-kehikon avulla Venäjän erityistalousalueiden uhkat ja mahdollisuudet, mutta myös heikkoudet ja vahvuudet Suomalaisten yritysten näkökulmasta katsottuna.

Taulukko 8: Venäjän erityistalousalueiden SWOT-analyysi suomalaisten yritysten kannalta

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Olemme lähellä Venäjää - Maine Venäjän osajana ja Suomalaiset jo mukana uusilla alueilla - Venäjä-osaamisen vuoksi ensimmäisten joukossa hyödyntämässä etuuksia - Teknologista osaamista, jolla paljon arvoa Venäjällä - Kysyntää suomalaiselle osaamiselle 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vääristää kilpailua - Venäjän epävakaus liiketoimintaympäristönä - Pienet pääomat ja riskinottokyvyn puute Suomessa - Venäjälle suosii suuria kumppaneita - Talouden pitkän aikavälin kehityksen ennustaminen vaikeaa - Heikko oikeusturvasuoja ja patenttisuoja
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Suomi toimii astinlautana suurille Venäjän markkinoille - Venäjän kasvu, volyymi ja paljon liiketoimintamahdollisuuksia eri aloilla - Verkottuminen - Korkean teknologian tuotteet paikallisesti räätälöityinä - Lisääntyvät kustannustehokkaat kontaktit, myös T&K - Suomi saa Venäjästä vetoapua - EU-Venäjä kumppanuus - Kumppanuus länsiyritysten kanssa 	<p>Uhkat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Valuuttakurssit, tulliesteet - Protektionismin kasvu Venäjällä - Venäjän pettyminen EU:n ehtoihin - Ei onnistuta verkostoitumaan - Venäjästä tulee Suomen haastaja ja kilpailija Suomen osaamisalueilla - T&K ja teollisuus siirtyy Suomesta yhä enemmän Venäjälle - Poliittiset päätökset

Venäjän nopea talouskasvu luo uusia investointimahdollisuuksia ja asettaa haasteita, mutta myös mahdollisuuksia suomalaiselle osaamiselle itärajan toisella puolella. Monilla suomalaisilla yrityksillä on pitkä kokemus toimimisesta Venäjällä, ja tälle pohjalle on syntynyt vahvaa liiketoimintaosaamista prosessien hallinnassa, projektien johtamisessa ja paikallisen lainsäädännön tuntemisessa. Suomalaisten kilpailuetuna voidaan pitää Venäjän liiketoimintaympäristön tuntemusta. Juuri paikallisten liiketoimintamallien ja riskien hallitseminen voi olla suomalaisten kilpailuetu muihin ulkomaalaisiin kilpailijoihin verrattuna.

Venäjän teknologiakysyntä kasvaa mm. erityistalousalueiden ansiosta ja Suomi voi puolestaan tarjota korkean tason osaamista useilla teknologia-aloilla. Kun yhdistetään Suomen osaaminen ja Venäjän kasvava kysyntä, voivat molemmat maat hyötyä yhteistyöstä. Suomalaisilla yrityksillä on esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiassa hallussaan maailmanlaajuisia markkinointikanavia, jotka venäläisiltä puuttuvat. Suomalaisilla yrityksillä on myös kokemusta liiketoiminnan pitkäaikaisesta kehitystyöstä.

Suomeen on investoitu ulkomailta mm. sen takia, että Suomea pidetään Venäjän markkinoiden osajana ja asiantuntijoina. Venäjän kasvava protektionistinen asenne ulkomaita kohtaan korostaa hyvien taloussuhteiden merkitystä. Huomionarvoista on myös se, että venäläiset investoivat yhä enenevässä määrin ulkomaille, josta myös Suomi saa osansa.

Eryistalousalueista voi tulla uhka Suomen teollisuudelle, jos alueille syntyy kilpailukykyistä yrityksiä, jotka pystyvät haastamaan ja luomaan vastinetta suomalaisille osaamiselle. Toisaalta nykyhavaintojen valossa tämä ei tule tapahtumaan lähitulevaisuudessa, koska erityistalousalueiden yritykset eivät kilpaile suomalaisen teollisuuden kanssa. Uhkaa lisäksi lievittää se, että yritykset menevät Venäjälle paikallista markkinaa varten, jolla on vielä tilaa.

Sen sijaan, että erityistalousalueet nähtäisiin uhkina Suomen kilpailukyvyille, ne voidaan nähdä mahdollisuutena kehittää yhteistyötä. Innovaatioihin pohjautuvan yhteistyön kehittäminen suomalaisten ja venäläisten toimijoiden välillä luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Monelle suomalaisyritykselle Venäjän erityistalousalueet ja teknologiakeskukset voivat tarjota tilaisuuden ja ympäristön kehitystyön tai tuotannon aloittamiseen. Uudet modernit tuotantotilat, yksinkertaistetut viranomaismenettelyt,

veroton tuonti ja vienti, alennukset työntekijämaksuissa tarjoavat ennen kaikkea hyvän mahdollisuuden päästä hyötymään uuden lain tuomista etuisuuksista.

7. Lopuksi

Venäjä aloitti erityistalousalueiden luomisen jo 1990-luvulla, mutta ainoastaan Kaliningradin ja Magadanin erityistalousalueet olivat jäljellä uuden erityistalousaluelain tullessa voimaan loppuvuodesta 2005. Vanhat erityistalousalueet saivat jatkaa muuttuneiden periaatteiden mukaan, ja niiden lisäksi perustettiin kuusi uutta erityistalousaluetta. Uusista alueista neljä on suuntautunut teknologis-innovatiiviseen toimintaan ja kaksi teolliseen toimintaan. Federatiivisen lain mukaan uusien erityistalousalueiden tarkoituksena on edistää jalostavan teollisuuden ja uutta teknologiaa edustavien alojen kehitystä, sekä uusien tuotetyyppien valmistamista ja kuljetusinfrastruktuurin kehittämistä (Erytistalousaluelaki, artikla 3). Erytistalousalueilla pyritään myös kaupallistamaan maan tieteellistä ja teknillistä osaamista sekä lisäämään vientiä, innovatiivisuutta ja uuden teknologian hyödyntämistä.

1990-luvulla perustetuista talousalueista saadut kokemukset olivat ristiriitaisia. Monissa tapauksissa etuuksia käytettiin väärin ja alueet toimivat vain tullittomina alueina maahantuonnille. Uusia erityistalousalueita perustettaessa on pyritty minimoimaan väärinkäytöksiin mahdollisuudet ja alueiden lainsäädäntöön ja yleiseen toimivuuden suunnitteluun on panostettu paljon. Myös ideologia on uudenlainen: toimijoiden odotetaan keskittyvän korkean teknologian tuotteiden tuottamiseen. Erytistalousalueen toimijoille tarjotaan etuja, jotka viranomaisten mukaan tuovat säästöä jopa 29 prosenttia verrattuna tavanomaiseen greenfield-investointiin.

Venäjän markkinat ovat kuitenkin vain yksi mahdollinen etabloitumiskohde monien muiden maiden joukossa ja nopeasti globalisoituvassa maailmassa Venäjän erityistalousalueiden houkuttelevuus riippuu enenevässä määrin kehityksestä myös muilla markkinoilla. Ulkomaiset investoinnit ovat keskittyneet lähinnä sisämarkkinoihin, eikä globaaleille markkinoille tuottaminen ole ollut Venäjälle tehtyjen investointien takana. Uudet erityistalousalueet luovat uudenlaisen toimintaympäristön, joka voi muuttaa Venäjälle tehtyjen investointien suuntaa. Erytistalousalueiden lukumäärä on kuitenkin maan mittakaavassa hyvin pieni, joten niiden vaikutus koko kansantaloudelle jäänee vaatimattomaksi. Uusien erityistalousalueiden ideologinen merkitys teknologian

ja innovaatioiden kotina vaikuttaisikin ainakin toistaiseksi olevan suurempi kuin itse taloudellinen hyöty.

Venäjän uusia erityistalousalueita ei voida pitää pelkästään aluepoliittisina instrumentteina, vaan niillä pyritään selvästi kehittämään laajempaa kokonaisuutta ja saamaan koko kansantalouteen ulottuvia vaikutuksia. Muualla erityistalousalueita on pidetty välineenä auttaa vähän kehittyneitä alueita, mutta Venäjällä lähtökohdat ja motiivit poikkeavat tästä. Erityistalousaluestatus myönnettiin entuudestaan korkean kehitystason alueille ja niiden tärkeimmäksi funktioksi on asetettu talouden rakenteiden monipuolistaminen, eikä yksittäisten alueiden kehittäminen. Erityistalousalueiden perustaminen Moskovon alueelle ja Pietariin kuitenkin vääristää kilpailua, koska Pietaria ja Moskovaa voidaan pitää Venäjän mittakaavassa entuudestaan korkean teknologian keskuksina. Alueilla toimii jo yrityksiä, jotka eivät pääse hyötymään erityistalousalueen eduista. Kestävämpi vaihtoehto syntyisi toimivan kilpailun tuloksena. Erityistalousalueet voivat monipuolistaa tuotantorakennetta, mutta kuusi uutta erityistalousaluetta eivät riitä nostamaan Venäjän kokoisen maan kilpailukykyä.

Erityistalousalueisiin eniten vaikuttaa Venäjän yleinen kehitys. Jos Venäjän vakaa kehitys kypsän markkinatalouden suuntaan jatkuu, niin todennäköisesti myös erityistalousalueet tulevat onnistumaan ja vetävät ulkomaista ja kotimaista tuotantoa puoleensa. Jos taas investointi-ilmapiiri Venäjällä heikentyy ja protektionismi, korruptio, yleinen epävarmuus ja epävakaus lisääntyvät, eivät erityistalousalueetkaan houkuttele investoimaan.

Venäjä uusia erityistalousalueita voidaan kuitenkin pitää melko hyvänä välineenä kilpailukyvyn parantamisessa, koska onnistuessaan ne toisivat mukanaan uutta teknologiaa, käyttäisivät paremmin hyödyksi maan korkeasti koulutettua työvoimaa ja monipuolistaisivat tuotantorakennetta. Erityistalousalueen voidaan nähdä osana Venäjän teollisen ja teknologisen rakenteen kehityksessä. Erityistalousaluetta voidaan pitää kipinä, joka mahdollisesti sytyttää ympärillä olevan otollisen ympäristön tai sammuu ilman sytykkeitä.

Lähteet:

Barre, X. (2005) *Analysis of the draft Federal Law "On the Special Economic Zone of the Russian Federation"*

<www.recep.ru/files/documents/SEZ_Russia_Xavier_eng.pdf>, viitattu 15.6.06

The Business Times <www.business-times.com>, viitattu 14.10.05

Dunning, J.H. (1993) *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Addison-Wesley. New York.

Dunning, J.H. (1998) *Location and the Multinational Enterprise: A neglected factor*. Journal of International Business Studies, Vol.29, No:1.

<[http://commercecan.ic.gc.ca/scdt/bizmap/interface2.nsf/vDownload/IMI_7070/\\$file/X_6736360.DOC](http://commercecan.ic.gc.ca/scdt/bizmap/interface2.nsf/vDownload/IMI_7070/$file/X_6736360.DOC)> viitattu 3.4.06

Filippov, P.- Boltramovich, S., Dudarev, G., Smirnyagin, D., Sutyrun, D., Hernesniemi, H. (2005) *Investoinnit ja investointiedellytykset Venäjällä*, KTM, rahoitetut tutkimukset 8/05. Edita.

Finpro (2006) Maakansiot: Venäjä:

<<http://www.finpro.fi/NR/rdonlyres/7472069F-27E0-4044-BB0C-32631EDDE64D/6020/DRFRussiacountryreport070108sspf1.pdf>>, vierailtu useita kertoja

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto, CCMI/025,
<www.esc.eu.int>, viitattu 14.12.05.

Evata

<www.evata.fi/uutiset.html>, viitattu 15.5.07

Kauppalitiikka, *Raportit 2.8.05*,

<www.kauppapolitiikka.fi/netcomm/news>, viitattu 28.8.06

Knoth C., (2000) *Special Economic Zones and Economic Transformation, The Case of the People's Republic of China*. Der Universität Konstanz.

Kommersant

<<http://www.kommersant.com/page.asp?idr=1&id=675504>>, vierailtu useita kertoja

Lipetskin paikallisviranomaisten kotisivut, vierailtu useita kertoja

<<http://www.admlr.lipetsk.ru/eng/title/index.php>>, viitattu 23.11.06>, vierailtu useita kertoja

<www.luxoft.com>, viitattu 3.4.07

Nissilä J., Männistö, M. (2006) *Special Economic Zones and ICT Sector in Russia – From Raw Materials to High Technology*. Paperi esitetty The future Competitiveness of the EU and its Eastern Neighbours –konferenssissa 2.9.06.

Peng, M.W. (1995) *In: The Location of Foreign Direct Investment- Geographic and Business Approaches*. Editet by Milford B. Green and Rod B.McNaughton. Avebury Ashgate PUBLISHING Ltd.

RIA novosti, 15.2.06

<<http://en.rian.ru/russia>>, vierailtu useita kertoja

Ruscham Newsletter, 3/2005

<<http://www.ruscham.com/pictures/RusChamNLMarch2006.pdf>> viitattu 6.6.06

Teknologiakatsaus no.188 (2006) *Innovaatiotoiminnalla kilpailukykyä ja kasvua*.

<www.tekes.fi>, viitattu 1.10.06

Schweinberger, A.G. (2003) Special economic zones and quotas on imported intermediate goods: a policy proposal. Oxford Economic Papers 55 (2003) p. 696-715.

Taloussanommat: ”Technopoliksen yrityspuisto Pietarissa juuttui byrokraatiaan”

<www.taloussanommat.fi> viitattu 5.6.2006

Tatarstanin tasavallan viralliset kotisivut,

<<http://www.tatar.ru/index.php>>, vierailtu useita kertoja

Tatarstanin kaupan ministeriö,

<http://www.tatarmintorg.ru/eng/investment_4.html>, viitattu 20.9.2006

Vasutin R., Kosheleva E. (2006) *It Tax Incentives: in Search of an Economic Miracle*,
The st. Petersburg times August 1, 2006.

Venäjän Valtiollinen tilastokomitea

<<http://www.cbr.ru>>, vierailtu useita kertoja

Venäjän taloudellisen kehityksen ja kaupan Ministeriö: Federal Agency for Special
Economic Zones

<www.rosuez.economy.gov.ru>, vierailtu useita kertoja

Vuoristo, K-V. (2001) *Maailman talousalueet*. WSOY. Porvoo

Zelenogradin erityistalousalueen kotisivut,

<www.mostvz.ru/en>, vierailtu useita kertoja

Zelenogradin kotisivut

<<http://zelao.ru>>, viitattu 24.1.07

Ždanov, Y. (2005) *Interview with Yuri Ždanov, Head of the Federal Agency for
Management of Special Economic Zones*. Vedomosti, 22.12.2005

Haastattelut:

Antti Pätilä, Technopolis Oy. Puhelinhaastattelu 24.5.2006

**Electronic publications of the Pan-European Institute
ISSN 1795-5076**

Freely available at <http://www.tse.fi/pei/pub>

2007

10/2007

Kuznetsov, Alexei V.

Prospects of various types of Russian transnational corporations (TNCs)

9/2007

Uiboupin, Janek

Cross-border cooperation and economic development in border regions of Western Ukraine

8/2007

Liuhto, Kari (ed.)

External economic relations of Belarus

7/2007

Kaartemo, Valtteri

The motives of Chinese foreign investments in the Baltic sea region

6/2007

Vahtra, Peeter - Pelto, Elina (eds)

The Future Competitiveness of the EU and Its Eastern Neighbours

5/2007

Lorentz, Harri

Finnish industrial companies' supply network cooperation and performance in Russia

4/2007

Liuhto, Kari

A future role of foreign firms in Russia's strategic industries

3/2007

Lisitsyn, Nikita

Technological cooperation between Finland and Russia: Example of technology parks in St. Petersburg

2/2007

Avdasheva, Svetlana

Is optimal industrial policy possible for Russia? Implications from value chain concept

1/2007

Liuhto, Kari

Kaliningrad, an attractive location for EU Investors

2006

11/2006

Lorentz, Harri

Food supply chains in Ukraine and Kazakhstan

10/2006

Hannula, Kaisa-Kerttu

Doing business in Ukraine - Experiences of two Finnish companies

9/2006

Uiboupin, Janek

Industrial clusters and regional development in Ukraine: the implications of foreign direct investments and trade

8/2006

Avdasheva, Svetlana

Russian furniture industry: Enterprises' upgrading from the value-chain Theory perspectives

7/2006

Food industry value chains in Leningrad oblast and Krasnodar krai (Finngain – Vilja-alaan yhteistyöryhmä)

6/2006

Zashev, Peter – Vahtra, Peeter

Kazakhstan as a Business Opportunity – Industrial Clusters and Regional Development

5/2006

Keskitalo, Päivi

Internationalisation of Finnish Environmental Technology to Poland

4/2006

Heiskanen, Katja

Internationalisation of Finnish Small and Medium-sized Companies towards the New EU Member States in the Baltic Sea Region

3/2006

Zashev, Peter

Belarus as a Business Opportunity?

2/2006

Johansson, Linda

International Business Operations of Companies with Russian Involvement in Southwestern Finland

1/2006

Vahtra, Peeter

Expansion or Exodus? - Trends and Developments in Foreign Investments of Russia's Largest Industrial Enterprises

2005

10/2005

Hannula, Kaisa-Kerttu

Host Country Determinants and Investment Motives of Finnish FDI in the Publishing Sectors of Bulgaria and Romania

9/2005

Vahtra, Peeter

Russian Investments in the CIS - Scope, Motivations and Leverage

8/2005

Liuhto, Kari - Zashev, Peter - Heiskanen, Katja (ed.)

The Approaching EU Accession of Bulgaria and Romania - New Opportunities for EU Enterprises

7/2005

Liuhto, Kari (ed.)

Kaliningrad 2020: Its Future Competitiveness and Role in the Baltic Sea Economic Region

6/2005

Levando, Dmitry

Investigation into the Structure of Reasoning in Economics

5/2005

Vahtra, Peeter - Pirilä, Hannu - Hietanen, Satu

ICT-sektori Baltiassa ja Puolassa

pan-european institute

www.tse.fi/pei/pub